

Hybridní válka

Bc. Ondřej Velebil

Diplomová práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Ondřej Velebil
Osobní číslo:	L21327
Studijní program:	N1032A020002 Bezpečnost společnosti
Specializace:	Ochrana obyvatelstva
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Hybridní válka

Zásady pro vypracování

1. Zpracujte rešerši s důrazem na monografie, studie a analytické materiály orgánů státní správy.
2. Zpracujte z dostupných zdrojů teoretickou část diplomové práce.
3. Pro potřeby analýzy vývoje narativů použijte kvantifikační metody.
4. Zpracujte grafické zobrazení analyzovaného výsledku.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. BAZZELL, M. *Open source intelligence techniques*. Amazon Digitl Service; 5th edition, 2016. ISBN 978-1530508907.
 2. *Hybridní válka jako nový fenomén v bezpečnostním prostředí Evropy*. Aktualizované a rozšířené druhé vydání. Praha: pro Informační centrum o NATO vydalo Jagello 2000, 2016. ISBN 978-80-904850-4-4.
 3. ŘEHKA, Karel. *Informační válka*. Praha: Academia, 2017. XXI. století. ISBN 978-80-200-2770-2.
- Další odborná literatura dle doporučení vedoucího diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **doc. RSDr. Václav Lošek, CSc.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **28. dubna 2023**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 28. 4. 2023

Jméno a příjmení studenta: Bc. Velebil Ondřej

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

V diplomové práci se autor zaměřuje na otázku hybridní války z hlediska informačního prostoru, kde nejprve představuje a kategorizuje metody informačního boje, které používají tendenční zpravodajské portály. Následně tyto metody kategorizuje a připravuje k analytickému vyhodnocení. Autor představuje metodiku dílčí analýzy tendenčně zaměřeného informačního prostoru a následně provádí závěrečnou analýzu, kdy určuje největší hrozby v informačním prostoru z hlediska informační přípravy bojiště, shrnuje poznatky dosažené analýzou za sledované období a prezentuje závěry z nich vyplývající. Tyto pak mohou sloužit jednak jako doporučení pro odbory komunikace klíčových institucí jakými jsou např. AČR či MO ČR, jednak jako podklad pro budování či úpravu komunikační strategie a jednak jako vodítko pro efektivní zacílení informační kampaně k eliminaci největších výše uvedených s cílem zachovat mediální obraz institucí klíčové infrastruktury státu.

Klíčová slova: hybridní, válka, informační, doména, příprava, bojiště, analýza, narativ

ABSTRACT

In the diploma thesis, the author focuses on the issue of hybrid warfare from the point of view of the information domain, where he first presents and categorizes the methods of information warfare used by tendentious news portals. Subsequently, he categorizes these methods and prepares them for analytical evaluation. The author presents the methodology of the partial analysis of the tendentially focused information space and then performs the final analysis, where he determines the biggest threats in the information space from the point of view of battlefield information preparation, summarizes the findings achieved by the analysis for the observed period and presents the resulting conclusions. These can then serve both as recommendations for the communication departments of key institutions such as the Czech Armed Forces and the Ministry of Defense of the Czech Republic, as a basis for building or modifying a communication strategy and as a guide for effective targeting of the information campaign to eliminate the largest ones mentioned above with the aim of preserving the media image institutions of the state's key infrastructure.

Keywords: hybrid, warfare, information, domain, preparation, battlefield, analysis, narrative

Poděkování

Chtěl bych tímto vyjádřit své poděkování svému vedoucímu diplomové práce doc. RSDr. Václavu Loškovi CSc. za odbornou pomoc, dále svým kolegům za cenné rady a své rodině a blízkým za trvalou podporu a trpělivost.

Motto

„Cenou za svobodu je věčná bdělost.“

Thomas Jefferson

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍL A METODY ZPRACOVÁNÍ	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 HYBRIDNÍ VÁLKA VE 21. STOLETÍ	13
1.1 REŠERŠE LITERÁRNÍCH ZDROJŮ	14
1.2 APLIKACE PRVKŮ HYBRIDNÍ VÁLKY VE 21. STOLETÍ.....	15
1.2.1 Gruzie 2008	16
1.2.2 Ukrajina 2014-2015	18
1.3 POSUN OD KLASICKÉ K HYBRIDNÍ VÁLCE	20
2 VYHODNOCOVÁNÍ NARATIVU V INFORMAČNÍM PROSTORU	23
2.1 NARATIV A JEHO ROLE V INFORMAČNÍM PROSTŘEDÍ.....	23
2.2 HISTORICKÉ VYUŽITÍ NARATIVU.....	24
2.3 VZNIK GERASIMOVY DOKTRÍNY A ROLE NARATIVU V NÍ.....	25
2.4 GERASIMOVA DOKTRÍNA VE SVĚTĚ 21. STOLETÍ VE SVĚTLE ANALÝZY NARATIVU	27
2.5 PROCES ORIENTACE V INFORMAČNÍM PROSTORU, EFEKTIVNÍ ZPŮSOB KONCENTRACE PROSTŘEDKŮ A MĚRITELNOST EFEKTIVITY NASAZENÍ	29
3 DÍLČÍ ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 TECHNICKÉ ASPEKTY ORIENTACE V INFORMAČNÍM PROSTORU	35
4.1 SOFTWAREVÁ ŘEŠENÍ ORIENTACE V INFORMAČNÍM PROSTORU.....	35
4.2 METODIKA SOFTWAREVÉHO ŘEŠENÍ ORIENTACE V INFORMAČNÍM PROSTORU.....	38
4.2.1 Nastavení zdrojů informací	38
4.2.2 Kategorizace informací	39
4.3 ANALÝZA INFORMAČNÍHO PROSTORU	40
4.3.1 Metoda sběru dat	40
4.3.2 Metoda třídění dat	41
5 ANALÝZA TENDENČNÍHO ZPRAVODAJSTVÍ DLE UŽITÉHO NARATIVU	49
5.1 ANALYZOVANÉ OBDOBÍ 1. 2. - 7. 2. 2023	50
5.2 ANALYZOVANÉ OBDOBÍ 8. 2. - 14. 2. 2023	51
5.3 ANALYZOVANÉ OBDOBÍ 15. 2. - 21. 2. 2023	53
5.4 ANALYZOVANÉ OBDOBÍ 22. 2. - 28. 2. 2023	54
5.5 ANALYZOVANÉ OBDOBÍ 1. 3. - 7. 3. 2023	56
5.6 ANALYZOVANÉ OBDOBÍ 8. 3. - 14. 3. 2023	57

5.7	DÍLČÍ VÝSTUPY PLYNOUCÍ Z ANALÝZY	59
6	CELKOVÁ ANALÝZA MONITOROVANÉHO OBDOBÍ	60
	ZÁVĚR	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	65
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	71
	SEZNAM OBRÁZKŮ	72
	SEZNAM TABULEK.....	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

Od počátku 21. stol. čelí Evropa, a zejména její informační prostor, novému druhu bezpečnostní hrozby, která je reprezentována úsilím vyvíjet tlak, respektive zvyšovat pnutí, ve všech oblastech lidské působnosti, a to napříč všemi doménami od fyzické až po virtuální. Jedná se o dlouhodobě plánovou, koordinovanou a cílenou činnost vyvíjenou hierarchicky organizovanou, centralizovanou strukturou s cílem prosazení vlastních cílů na úkor státu, regionu či etnika, které je takovému působení vystaveno.

Vzniká nová potřeba řešit komplexní konflikty probíhající souběžně na poli ekonomickém, ekologickém, politickém, diplomatickém, lidsko-právním a bezpečnostním, pro jejichž organizovaný průběh a vývoj dlouhou dobu neexistovalo adekvátní pojmenování. Zlom nastal v okamžiku, kdy vyvstaly nezpochybnitelné důkazy o skutečnosti, že se nejedná o řetězec nahodilých událostí v jednotlivých doménách, ale o komplexní, koordinovanou a plánovanou snahu převzetí strategické iniciativy a vtažení objektu takovéto multi-dimensionální agrese do sféry vlivu agresora.

Post-moderní svět, na jehož směřování se značnou – ne-li rozhodující – měrou podílí informační a komunikační technologie, se díky dříve nemyslitelné rychlosti přenosu prakticky neomezeného množství dat záhy po identifikaci této nové hrozby rozhodl dát jí jméno Hybridní válka.

CÍL A METODY ZPRACOVÁNÍ

Téma této diplomové práce bylo zvoleno autorem s ohledem na opomíjení problematiky hybridní války, respektive hybridní války v informační doméně a problematiky informační přípravy bojiště v rámci tohoto konceptu. Jednotné komunikační strategii cílené na obyvatelstvo České republiky s cílem udržet požadovaný mediální obraz klíčové infrastruktury a jejích rozhodnutí není ze strany odpovědných osob, jejichž úkolem je toto zajistit, stále dostatečně vnímáno. Problematika byla autorem zvolena mimo jiné z důvodu jeho služebního zařazení u útvaru, který má jakožto nově vzniklý v rámci Armády České republiky v budoucnu mimo jiné řešit výše nastíněnou problematiku.

Diplomová práce se zaměřuje na analýzu a vyhodnocení narativu šířeného tendenčními zpravodajskými portály s cílem narušit mediální obraz klíčových částí infrastruktury České republiky, znevěrohodnit ji a vyvolat rozkol v české společnosti, a tím zamezit společenské debatě.

Hlavním cílem diplomové práce je na základně kvantifikační analýzy matematicky vyčíslit a definovat největší hrozby v informačním prostoru z výše uvedeného hlediska a přispět tak k:

- Sjednocení komunikační strategie napříč komunikačními odbory klíčových institucí;
- napomoci tvorbě či úpravě komunikační strategie příslušných odborů AČR a MO ČR;
- poskytnout vodítko k efektivnímu cílení omezených možností AČR a MO ČR vedoucí k eliminaci největších hrozeb v informačním prostoru.

Pro splnění hlavních cílů práce byly použity následující metody:

- **Metoda pozorování, konzultace a kvantifikace.** Na základě dlouhodobého pozorování způsobu informování o aktuálním – zejména geopolitickém – dění tendenčními informačními portály a analýze použitých jazykových prostředků, komunikačních strategií a obrazové aj. dokumentace, byly po konzultaci s kolegy vytříbeny jednotlivé funkční kategorie.
- **Mapování rizik.** Kvantifikační analýzou byly vysledovány největší hrozby a zároveň stanoveny nejčastěji používané metody využívající aktuální – především geopolitické – dění.

- **Sběr dat.** Po stanovení škály kvantifikovatelných parametrů, byla stanovena délka, postačující k vysledování dílčího zastoupení a dostatečná k analýze vývoje užití narativů, coby hlavního prostředku informační přípravy bojiště tendenčními informačními portály.
- **Analýza zkoumaní situace.** Samotná analýza byla vždy prováděna s ohledem na nejvíce rezonující komunikovaná témata ve sledovaném časovém horizontu, definovaná prostřednictvím softwarového řešení v hlavním proudu medií.
- **Dedukce.** Na základě průmětu kvantifikovaných hodnot na časovou přímku bylo možno dedukovat, jaké konkrétní politické či geopolitické události vedly ve zkoumaném časovém období ke změnám v komunikační strategii tendenčních informačních portálů směrem k vytyčeným cílovým skupinám. V tomto kontextu se dedukce aplikovala na formulaci nejzávažnějších hrozeb s možností predikce způsobu jejich proměny v závislosti na budoucím dění.
- **Indukce.** Na základě metody indukce a dedukce byla vytvořena všeobecně platná metodika všeobecné analýzy tendenčního dění v českém informačním prostoru včetně způsobu identifikace nejzávažnějších hrozeb a stanovení doporučení k eliminaci.

Činnost autora byla motivována především zvýšenou mírou tendenčně pojatého šíření informací v českém mediálním prostoru, zejména po invazi ozbrojených sil Ruské federace na konci února 2022 a následné ještě větší polarizaci české společnosti, zejména zastánců krajních pozic názorového spektra zastávaného občany v otázkách bezpečnostní politiky České republiky, jejího členství v NATO a vnímání Ruské federace v jejích očích.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HYBRIDNÍ VÁLKA VE 21. STOLETÍ

Jeden z největších vojenských teoretiků dějin novověku Karl von Clausewitz¹, je mimo jiné autorem citátu:

„*Válka je pokračováním politiky s použitím jiných prostředků.*“ (Wolf, 1931)

V tomto pojetí hraje primární roli použití regulérních ozbrojených sil jakožto logického důsledku selhání politicko-diplomatického nátlaku agresora vůči jeho cíli. Veškeré úsilí státu či regionu je tak podřízeno úspěšnému nasazení vlastních pravidelných ozbrojených sil, jimiž je prosazován cíl, kterého nebylo možno dosáhnout politickou či diplomatickou cestou (konflikty vedené v souladu s Clausewitzovým pojetím dále jen jako *klasická válka*).

Termín *hybridní válka* v sobě ale zahrnuje celou škálu aktivit, které sice směřují k dosažení cílů agresora na úkor objektu takové agrese, nicméně tlak působící v jednotlivých doménách není vázán na maximalizaci efektivity užití jednoho prostředku. Odborná veřejnost nicméně není jednotná v názoru na metodiku jednoznačného rozlišování mezi klasickou a hybridní válkou. Ze současného diskurzu v odborné debatě na toto téma panuje většinová shoda, že hybridní konflikt se vyznačuje masivním použitím subversivních prostředků nevojenského charakteru jako jednoho z hlavních, či vůbec hlavního prostředku pro stupňování tlaku na objekt agrese (Řehka, 2017).

V ideálním scénáři hybridní války při dosažení cílového stavu nemusí k přímému použití pravidelných ozbrojených sil agresora vůbec dojít. Princip hybridní války je vyvolat takovou tenzi napříč státními a společenskými strukturami cíle, aby rozhodující struktury a vlivové skupiny byly ovlivnitelné akcemi agresora v informačním prostoru a tento vliv byl podpořen koordinovaným úsilím ve fyzické doméně.² Cílem agresora je tak pomocí manipulativních technik založených na vědeckém, multidisciplinárním přístupu, klamných operacích, zavražďování, teroru atd., ovlivnit, ideálně zcela ovládnout, vůli rozhodujících struktur v zájmové oblasti či objektu agrese.³

Hybridní válku ve 21. století tak můžeme chápat jako konflikt vedený kombinací části vojenských a převahou nevojenských prostředků s cílem, přinutit cíl k přijetí takových rozhodnutí, které by bez synergického působení všech výše zmíněných nátlakových

¹ Carl Philipp Gottlieb von Clausewitz (1780-1831) Německý, respektive pruský, vojenský teoretik považovaný za jednoho z průkopníků moderního přístupu k vojenství.

² Bude vysvětleno dále v podkapitole Proces rozvratu

³ Zájmová oblast nemusí být nutně na geografickém základě, ale lze ji definovat na základě etnicity, sociální stratifikace obyvatelstva atd.

prostředků souběžně, nebyl ochoten přijmout. Hlavní roli v rovině nevojenských prostředků zde hrají psychologické operace, ekonomické sankce a řízené kriminální aktivity v podobě např. importu či podpory organizovaného zločinu v cílové oblasti a jiné subverzí aktivity podobného charakteru. Cílem pak je paralýza státních institucí a podlomení morálky a hodnot společnosti, zejména jejich rozhodujících elit a ozbrojených silových složek (Kříž, Shevchuk a Števkov, 2015).

1.1 Rešerše literárních zdrojů

V této podkapitole lze nalézt stručný popis literárních zdrojů, které byly použity zejména v teoretické části při rekonstrukci vzniku a vývoje užití prostředků informačního boje v dějinách, zejména v dějinách moderních, mapujících toto využití v rámci vybraných konfliktů, ve kterých byl angažován SSSR, respektive Ruská federace.

- Stěžejním dílem pro pochopení důležitosti informační přípravy bojiště je bezesporu kniha „*Love Letter to America*“, kterou pod falešnou identitou sepsal někdejší prominentní agent KGB specializující během svého působení v někdejší SSSR a později Indii aj. zemích středního Východu, Jurij Bezmenov, alias Josef Shumann. Jeho pozdější přednáškové turné, ve kterém shrnul pravidla a zásady, dle kterých KGB plánovala a organizovala své informační operace, které pak dodalo knize širší publicitu (Schuman, 1984).
- Další kniha „*Petr I.: zrození impéria*“ je životopisnou publikací mapující vstup Ruské říše do klubu evropských mocností za časů panování cara Petra I., řečeného velikého. Publikace je hodnotná zejména pro pochopení principů ruského, respektive, sovětského imperialismu. Ač se SSSR po celou dobu své existence vůči tzv. „světovému imperialismu“ ostře vymezoval, sám rovněž velmi dobře naplňoval funkční definici imperialismu (Švankmajer, 1999).
- Kniha „*Ramses Veliký: archeologický životopis*“ je další životopisnou publikací, která ukazuje, jakým způsobem byly tendenčně vykládány dějinné události nejen směrem nepříteli, ale i směrem k vlastnímu obyvatelstvu (Vandeberg, 2012).
- Podobně jako předchozí publikace „*Princ Evžen Savojský: život a sláva barokního válečníka*“ i tato kniha zachycuje na příkladu bohatého života historické osobnosti mistrné využití narativu, tentokrát v kontextu dějin zemí Koruny české (Vlnas, 2001).

- Obecně formulované zásady vedení moderního konfliktu, ze kterých je dodnes vycházeno, jsou velmi přehlednou formou shrnuty v dalším životopisném díle „*Clausewitz jeho život a jeho teorie válečná*“, kde autor shrnul nejen životopisné údaje jednoho z největších vojenských teoretiků vojenských dějin Evropy, ale zároveň v základních rysech přehlednou formou rekapituloval základy filozofie a pojetí vedení moderních konfliktů (Wolf, 1931).
- Publikace „*Hitler a Stalin: paralelní životopisy*“ krom jiného velmi hluboko mapuje dějiny Evropy na přelomu 1. a 2. pol. 20. stol. a prostřednictvím dvou osobností, které snad nejvýznamněji změnilы tvář starého kontinentu, ukazuje řadu nástrojů, které byly zejména v průběhu let 1940-1945 implementovány do konceptu hybridní války (Bullock, 2005).
- Rozsáhle zpracované příklady vedení informačních operací v kontextu hybridní války pak podává publikace „*1968: rok, který otřásl světem*“, která popisuje sociální bouře tzv. demokratických státech západní hemisféry a staví je do kontextu aktuálně probíhajícího zápasu o dominanci v regionech zejména třetího světa se SSSR (Kurlansky, 2007).
- Problematiku softwarové stránky věci a pojetí z hlediska informatiky pak velmi dobře popisuje publikace „*Open source intelligence techniques*“, která se v době dokončování této práce dočkala již devátého aktualizovaného vydání, což svědčí a ukazuje nejen nutnost seznámit se a ovládnout nástroje umožňující efektivně vyhledávat a selektovat zdroje na internetu, aniž by po sobě analytik zanechával výraznou digitální stopu, ale rovněž poukazuje na dynamičnost vývoje informačního prostředí a nutnost reflexe posledních trendů (Bazzell, 2016).

1.2 Aplikace prvků hybridní války ve 21. století

Nejvýraznějšími příklady aplikace doktríny hybridní války ve 21. století je dění v postsovětských republikách. Ruská federace totiž v postsovětském prostoru vystupuje stále jako hegemón a zbylé postsovětské republiky považuje ze svého rusocentristického, a do značné míry velkoruského šovinistického, pohledu jako takřka vazalské státy, které musí brát při koncepci své domácí i zahraniční politiky značné ohledy na ruské zájmy.

Nejvýraznější stopu tak v dějinách zanechaly události v Gruzii roku 2008 a na Ukrajině roku 2014-2015, respektive roku 2022. Avšak s ohledem na skutečnost, že posledně zmíněný konflikt na Ukrajině v době dokončování této kapitoly stále trvá, nelze jej vnímat neutrálním paradigmatem, a proto je v této práci sice uveden, nicméně nebude nadále sloužit jako demonstrativní příklad.

1.2.1 Gruzie 2008

Původ konfliktu, který se odehrál mezi Ruskou federací a Gruzii v roce 2008, je nutno vnímat výše popsaným velkoruským paradigmatem na straně jedné a kombinací prudkého gruzínského národního uvědomění přerůstající v touhu po prestiži na straně druhé. Původně gruzínská politická prohlášení směřovala jen k omezeným cílům, a sice ochraně gruzínského etnika v Jižní Osetii, která vyvrcholila umístěním vojenského kontingentu v hlavním městě Jižní Osetie, Cchinvali, a dalších podpůrných jednotek na území Abcházie.

Naproti tomu Ruská federace eskalovala konflikt s cílem nedovolit návrat ke *statutu quo ante*, ale naopak vyvolat v Gruzii natolik kritický stav, aby byl sám o sobě příčinou pádu tehdejšího presidenta M. Saakšiviliho i jemu nakloněného kabinetu. Podobně jako Gruzie, i Ruská federace chtěla upevnit své postavení v problematickém regionu, ale zároveň nově zrozené sebevědomí ruské zahraniční politiky mělo potřebu demonstrovat rozhodnost a vyslat tím jasnou zprávu směrem k NATO, respektive USA, že Gruzie je stále sféra ruského výsostného zájmu (Chicky, 2009).

Poměr nasazených sil byl z hlediska vojenských kapacit obou států značně disproporční. I v roce 2008 mohla ruská federace do konfliktu zapojit podstatně větší podíl svých pravidelných ozbrojených sil. Avšak neučinila tak a v průběhu vytlačování gruzínských sil z prostoru Jižní Osetie a Abcházije pouze oslabila vojenský potenciál Gruzie a vytvořila tím prostor pro pozdější užití politických, diplomatických, kybernetických, ekonomických, finančních, právních aj. prostředků hybridní války. Úsilí ruského koordinovaného tlaku na Gruzii mělo dle většiny odborné veřejnosti jediný cíl, a sice navodit situaci vhodnou pro změnu režimu a zastavit tak rozvoj Gruzie jako příkladu alternativního společensko-ekonomického modelu v post-sovětském prostoru, který by mohl v rusko-jazyčném světě rezonovat natolik, že by mohl ohrozit samotné ruské státní zřízení.

Gruzie, respektive Saakašviliho vláda, se po vytlačení svých pravidelných ozbrojených sil z prostoru Jižní Osetie a Abcházije ocitla ve velmi citlivé situaci, primárně protože:

- Ruský zábor Jižní Osetie a Abcházie, deklarace jejich nezávislosti a umístění ruských vojenských posádek v těchto regionech naprosto zdiskreditovalo proklamace gruzínského prezidenta Saakašvili o obnově gruzínské suverenity nad zmiňovanými regiony;
- nápor vnítró-regionálně vysídlených osob, který překročil za rok 2008 číslo 50 000;
- narušení státní infrastruktury na závažné úrovni by mohlo způsobit, že Gruzie se stane méně atraktivní pro zahraniční investory;
- zpochybnění vhodnosti Gruzie jakožto tranzitní země různých produktovodů;
- výrazné oslabení gruzínských pravidelných ozbrojených sil značně oslabilo schopnost Gruzie ochránit vlastní občany proti vnějšimu nebezpečí (Chicky, 2009).

Výčet předchozích bodů také pro Gruzii znamenal ztrátu možnosti členství v NATO, což se ve světle událostí února 2022 jeví pro ruskou federaci jako zdaleka nejdůležitější.

Ačkoliv k naplnění cílů operace došlo kombinací nasazení konvenčních ozbrojených sil ve fyzické doméně a kybernetických sil a informačních operací ve virtuální doméně až sekundárně, obě strany vedly intenzivní v informačním prostoru boj a produkty informačního boje obou zneprátelených stran stále komplikují objektivní analýzu průběhu konfliktu a jeho výsledku.

Ruský informační prostor agresivně prezentoval narativy, kdy:

- Gruzie a zejména její prezident Saakašvili byl postaven do role agresora;
- Ruská federace byla nucena zasáhnout na obranu ruského etnika;
- NATO či USA nemají žádný racionální podnět ke kritice, neboť v roce 1999 v Kosovu jednaly stejně.

Souběžně s operacemi ve fyzické doméně probíhaly také ty v informační a kybernetické. Ačkoliv sociální sítě roku 2008 již existovaly a těšily se velké oblibě zejména mezi mladší generací, státní správy stále ještě komunikovaly s veřejností prostřednictvím prohlášení umístovaných na své internetové domény. V průběhu bojů mezi pravidelnými ozbrojenými silami obou aktérů konfliktu tak bylo ze strany Ruské federace napadeno na 40 internetových domén ve vlastnictví či správě státních struktur Gruzie (Kříž, Shevchuk a Števkov, 2015).

Současný stav bádání neumožňuje uspokojivě zodpovědět otázku, zda se Ruská federace již před vstupem gruzínských pravidelných ozbrojených sil do problematických regionů

Jižní Osetie a Abcházie připravovala na hybridní střet se svým sousedem, nebo byla pouze nucena reagovat. Ze souběhu operací ve fyzické a kybernetické, respektive informační, doméně však vyplývá, že již v roce 2008 byla informační a kybernetická válka pevnou součástí ruské vojenské doktríny a užití tlaku v kybernetickém a informačním prostoru v souběhu s operacemi ve fyzické doméně nacvičováno a koordinováno minimálně v rámci potenciálně zájmových oblastí (Kříž, Shevchuk a Števkov, 2015).

1.2.2 Ukrajina 2014-2015

Výše zmíněný ruský centrismus, či velkoruský šovinismus, od doby panování cara Petra I. Velikého⁴ vnímal prostor současného Běloruska a Ukrajiny jako svou výsostnou sféru vlivu.⁵ Na rozdíl od situace zmíněné v předchozí kapitole, je mezi výše zmíněnými zeměmi mnoho styčných bodů v oblasti sociokulturní i politicko-hospodářské. Ostatně i Henry Kissinger prohlásil, že:

„Pro Rusko nebude Ukrajina nikdy pouze cizí zemí.“ (Kissinger, 2014)

Problematický poměr soudobé Ukrajiny a Ruské federace má své kořeny hluboko v době před vypuknutím Druhé světové války v Evropě a souvisí nejen s podobnými přesto drobně odlišnými etnografickými prvky ale rovněž s rolí obou národů, kterou jim dějinné události v průběhu válečných let 1940-1945 přičly (Bullock, 2005).

Nedílnou součástí ruské branné doktríny bylo vždy nechat protivníka postoupit do hloubky svého území, ovšem rozpad SSSR a vstup pobaltských republik do NATO udělaly např. z města Petrohradu, který se před rokem 1989 nacházel cca 1600 km ve vnitrozemí, aglomeraci sotva 160 km od hranic Ruské federace. Ze stejného důvodu bylo eminentním zájmem Ruské federace podporovat na Ukrajině politickou reprezentaci, která – nebyla-li by jí přímo nakloněna – se nestaví vůči Ruské federaci vyloženě negativně (Grohmann, 2015).

Přesné shrnutí událostí, které vedlo k eskalaci napětí mezi Ukrajinou a Ruskou federací a vyústilo v odvolání částečně pro-ruského prezidenta Janukoviče, přesahuje rámec této práce. Mocenské špičky Ruské federace se obávaly ztráty dlouhodobě budovaných pozic a vlivu. Mediální kampaň, kterou Ruská federace bezprostředně poté rozpoutala v souvislost s děním na Ukrajině, tak měla obhájit ruskou – zatím stále jen politicko-diplomatickou –

⁴ Car Petr I. Veliký (1672-1725)

⁵ Pro srovnání historický název dvou posledně zmíněných regionů *Bílá Rus* a *Červená Rus*.

intervenci v otázkách ukrajinské vnitropolitické situace. Ruskem prezentovaný pohled na dění na Ukrajině lze proto shrnout do následujících narativů:

- Akt nelegálního odvolání prezidenta Janukoviče;
- zformování nové ukrajinské – extrémistické – vlády;⁶
- narušení neutrality Ukrajiny Západem navzdory dohodám s Ruskem.

Ruská federace, respektive mocenský duumvirát tvořený V. V. Putinem a D. A. Medveděvem, nemohl připustit tak zásadní narušení zájmové sféry Ruské federace. V rámci zachování zdání legitimacy však bylo nezbytně nutné setrvat z hlediska mezinárodního práva u všech procedurálních náležitostí. V průběhu organizace a implementace výsledků referenda vyvolaného na Krymu pro-ruskými politickými špičkami tak byl ruskými informačními kapacitami neustále zdůrazňován narativ, že:

- Referendum je zcela legální akt seburčení obdobně jako v případě Kosova.⁷

Krymská kampaň se tak stala z hlediska pojetí hybridní války demonstrativním příkladem efektivního využití strategické komunikace. Úspěšnost této strategie demonstruje fakt, že během pouhých týdnů se podařilo demoralizovat pravidelné ukrajinské ozbrojené síly natolik, že na 190 posádek rozmístěných na území, kterého se referendum přímo týkalo, kapitulovalo bez jediného výstřelu. Objem prostředků, který by si vyžádala klasická válka obdobného rozsahu, by byl mnohonásobně větší než hybridní operace, proto byly metody a postupy použité v letech 2014-2015 zpracovány a promptně implementovány do ruských vojenských doktrín (Grohmann, 2015).

Po obklíčení ukrajinských pravidelných sil v perimetru jejich základů začala druhá fáze operace, která sestávala z kombinace psychologických operací, zastrašování a korupce s cílem podlomit vůli k ozbrojenému odporu. Případné úspěšné zlomení odporu ukrajinských jednotek a jejich kapitulace bylo okamžitě beze zbytku využito k propagandistickým účelům v klasických i internetových médiích.

Změna ve způsobu vedení konfliktu byla natolik signifikantní, že ji mediální komentátoři zaměřeni na politicko-bezpečnostní a ekonomické dění neváhali nazvat „válečný konflikt

⁶ Termín *extrémista* zde označuje člověka obdařeného rozhodovací pravomocí a zaujímajícího extrémně negativní postoj vůči Ruské federaci.

⁷ Podobně jako v případě konfliktu v regionech Jižní Oseti a Abcházie, kde narativ připomínající události v Kosovu v r. 1999 posloužil podobnému účelu – totiž legitimizaci prostředků užitých Rukou federací k dosažení jejích cílů. Jeden z aspektu argumentační roviny, vyzorován v průběhu analýzy sledovaného období.

nové generace“ a později Gerasimova doktrína (Kříž, 2015). V následující tabulce je představeno klasické pojetí konfliktu vs. Gerasimovo pojetí konfliktu.

Tabulka 1 Klasické pojetí konfliktu vs. Gerasimovo pojetí konfliktu [vlastní zpracování (Kříž, 2015)]

Klasické pojetí konfliktu	Gerasimovo pojetí konfliktu
<ul style="list-style-type: none"> • Vojenské akce začínají strategickým nasazením po vyhlášení války; • koordinace pozemních, vzdušných a námořních sil; • vlastní síly organizovány rigidně hierarchicky se shora; • konflikt veden srážkami velkých celků pravidelných ozbrojených sil, zvláště pozemních; • zničení živé síly a umlčení odporu protivníka jako primární předpoklad kontroly teritoria a zajištění hranic postupu; • zničení ekonomiky. 	<ul style="list-style-type: none"> • Para-vojenské akce jednotek nezávisle operujících na cílovém území bez mandátu / vyhlášení války; • užití vysoce mobilních jednotek v krátkých střetech bez vstupu do přímého kontaktu; • zničení klíčové infrastruktury vojenských a ekonomických kapacit v zájmové oblasti; • užití para-militantních skupin / combatant's groups; • koordinace pozemních, vzdušných a námořních sil s akcemi v kybernetické / informační doméně.

V důsledku oficiální žádosti krymského parlamentu o připojení se k Ruské federaci zahltily ruské kybernetické síly a informační operace veškerý dosažitelný informační prostor ruskou verzí událostí a jejich sledu. Zcela ve světovém dění upozadily ukrajinské protesty vůči legitimitě krymského referenda. Souběžně s naplňujícím se připojením Krymu k Ruské federaci tak Ruská federace v očích světové veřejnosti dosáhla relativizace krymské otázky a odvrátila od sebe jednoznačné odsouzení coby agresora (Bērziņš, 2014).

1.3 Posun od klasické k hybridní válce

Dva uvedené příklady hybridního konfliktu ve 21. století sloužily jako demonstrace přesunu konfliktů, které se dosud odehrály takřka výlučně ve fyzické doméně, minimálně částečně do roviny kybernetické a virtuální (tzn. informační a psychické). Ve stručnosti bychom posun vnímání konfliktu mohli popsat v následujících bodech:

• přímá destrukce	→	přímý vliv
• přímé zničení	→	vnitřní rozvrat
• ozbrojený střet	→	střet technologií a kultury
• střet pravidelných ozbrojených sil	→	střet speciálních sil a kontraktorů
• střet ve fyzické doméně	→	střet ve virtuální doméně
• přímý střet	→	nepřímý střet
• symetrický střet	→	asymetrický střet
• časově ohraničený střet	→	střet časově neohraničený – trvalý

Hybridní válka se tedy v pojetí jejího největšího protagonisty 21. století, Ruské federace, odehrává v prostředí kombinujícím v kampaních prvky politického, ekonomického, informačního, technologického a samozřejmě bezpečnostního nátlaku. Zároveň je třeba ostře rozlišit mezi válečným stavem, který je z hlediska mezinárodního práva ostře časově ohraničen svým datem vyhlášení a datem ukončení, tedy typicky uzavřením míru či příměří, a mezi stavem hybridní války, která není ostře časově ohraničena a prorůstá do stavu permanentního napětí a všedního života všech obyvatel zainteresovaných subjektů, tedy jak agresora, tak objektu agrese (Grohmann, 2015).

Hybridní válka je tak z ruského úhlu pohledu konfliktem, který se z větší části již neodehrává na bitevním poli, ale v myslích cílové skupiny. Cílem je kombinací strachu a klamu podlomit morálku a uvrhnout do deprese rozhodující elity cílového prostoru, stejně jako všechny jeho obyvatele, kteří by se mohli agresorovi potenciálně postavit otevřeně na odpor. V koordinaci s pozemními, vzdušnými a námořními silami agresora je cílem jeho kybernetických sil a informačních operací změnit u cílových skupin způsob vnímání agrese případně charakteru agresora, a tím redukovat objem vlastních prostředků nasazených ve fyzické doméně.

Zde dochází k paradoxní situaci, že ač se relativně krátké, časově striktně ohraničené, klasické válečné konflikty transformují do vleklých hybridních konfliktů, vnímání agresora se v jejich průběhu značně mění a dochází k posunu od jeho jednoznačné identifikace k relativizaci.

Naopak je tomu ovšem v informačním prostoru agresora samotného, kdy primárním předpokladem úspěšného vedení hybridní války je jeho nedotknutelnost, hermetická uzavřenost a snadná manipulovatelnost. Z mnoha analýz ruského informačního světa zcela jasně vyplývá, že převládající ideologie velko-rusismu a velkoruského šovinismu přijala

terminus technicus „*kolektivní západ*“, neboť právě Západ ztělesněný USA, NATO a částečně EU, spolu s jeho civilizací, hodnotami, politickými systémy a ideologickými trendy považuje za dědičného nepřítele a samu sebe – Ruskou federaci a její dominantní sféru vlivu – jako jeho protiváhu (Kříž, 2015).

2 VYHODNOCOVÁNÍ NARATIVU V INFORMAČNÍM PROSTORU

Užití narativu bylo v průběhu nasazení příslušníků v AČR v zahraničních operacích identifikováno jako hlavní zbraň ruských vlivových a informačních operací. Z tohoto důvodu se práce zabývá narativem a jeho analýzou jakožto fenoménu ruských aktivit ve virtuální doméně.

2.1 Narativ a jeho role v informačním prostředí

Zájmové skupiny po celém současném světě mají vypracovanou celou škálu scénářů informačních kampaní pro případ, že by se vývoj informačního prostředí neubíral předem vytyčeným směrem. Pracovně je lze v základu rozdělit na:

- Defenzivní používané v případech, kdy je třeba eliminovat dopad skandální události, třaskavého tématu nebo ospravedlnit své činy, případně činy svého spojence, klienta atd.
- Ofenzivní používané v případech, kdy je potřeba nasměrovat mínění, názor či debatu v rámci cílové skupiny požadovaným směrem.

Jedná se o interdisciplinární pojetí fungování lidské společnosti a kolektivní mentality z pozice společenských věd, kulturní antropologie, aplikované matematiky a dalších vědních disciplín a využít poznatky takto exaktně nabyté k dosažení vlastních cílů.

Krom odvádění pozornosti cílové skupiny od ožehavého tématu k např. zajímavějšímu, exotičtějšímu či bezpečnějšímu z hlediska zájmové skupiny, je vysoce účinným a široce užívaným nástrojem takovéto informační kampaně *narativ*. Termín samotný pochází z lat. *narro – are* – tedy v překladu „vyprávět“ a do českého jazyka jej lze nesnáze přeložit jednoslovným *příběh*.

Přijmeme-li pro počáteční zjednodušení postulát, že lidská psychika je zpravidla nastavena tak, že pokud je jí předložena informace v podání příběhu, ve kterém vystupují archetypální modely pozitivních a negativních příkladů – tedy „dobra“ a „zla“, „jin“ a „jang“, „světla“ a „temnoty“ atd. – má tendenci přistupovat až nekriticky k faktografickému obsahu sdělení, zvláště je-li ukončena z pohledu příjemce sdělení kladně.

Narativ je použit s cílem vyvolat v příjemci požadovanou emoci, která nemusí být vždy nutně kladná, přičemž faktografický obsah zaznamenaný příjemcem je až druhotný. Lze bez nadsázky říci, že primární předpoklad dobře koncipovaného narativu je jeho sugestivní

potenciál, tedy schopnost působit či ovlivňovat myšlení či představy, jímž cílová skupina neúmyslně podléhá.⁸ Narativy popisující jednu a tutéž událost mohou být tedy ve svém pojetí diametrálně odlišné, ač mohou popisovat jednu a tutéž událost (Řehka, 2017).

2.2 Historické využití narativu

Historie skýtá nepřehledné množství využití narativu jako prostředku k dosažení cílů psychologické stránky konfliktu od úsvitu lidských dějin. První písemné zmínky o válečných konfliktech jsou prostoupeny tendenčními frázemi, které ve čtenáři měli navodit přesvědčení, že jeho osobní podíl v popisovaném konfliktu byl investován do spravedlivé a veskrze dobré věci.

První písemné zmínky tohoto druhu lze nalézt již v písemných pramenech datujících se do období 19. dynastie egyptských panovníků. Ramesse II. (1279 - 1213 př. n. l.) tak vstoupil do dějin jako jeden z největších vládců starověkého Egypta poněkud neprávem, protože vleklý válečný konflikt se svým sousedem – říší Mittani – který vyvrcholil bitvou u Kadeše (1274 př. n. l.), prezentoval všemi tehdy dostupnými prostředky jako velkolepé vítězství, ač se ve skutečnosti jednalo přinejlepším o kompromis, či dokonce – z hlediska naplnění strategických zájmů Egypta – o prohru (Vandenberg, 2012).

Intuitivní využití narativů jakožto prostředku podpory zájmu panovníka, vojevůdce či dokonce organizace toužící naplnit své mocenské zájmy se prolíná historií válečných konfliktů jako červená nit. Avšak s nástupem idejí humanismu a pronikání přírodních věd do všech oborů lidské činnosti začali tvůrci veřejného mínění přistupovat k využití narativu mnohem sofistikovaněji.

Nutnost naklonění cílových skupin realizaci vlastního záměru klade zhruba od pol. 17. stol. důraz na organizaci takového úsilí spojenou s kalkulací nákladů vzhledem k dosaženým cílům. Okřídlený výrok jednoho z největších stratégů své doby, Sébastiena Le Prestre markýze de Vauban, že, „*Veškeré válečné úsilí se podřizuje matematickým propočtům.*“ (Blanchard, 2008) velmi dobře ilustruje průnik exaktních věd do vojenského umění, které do té doby spoléhalo více na vnuknutí, intuici či v lepším případě heuristický přístup velitelů než na kalkulování rizik v poměru k možným ziskům (Blanchard, 2008).

⁸ Jako demonstraci dvou absolutně protikladných narativů popisujících však faktograficky shodně jedno a též téma lze použít srovnání dobového tisku popisujícího smrt zastupujícího říšského protektora R. Heydricha v, který vycházel na území Protektorátu Čechy a Morava a tisku vycházejícího např. ve Spojeném království.

V zemích Koruny české byl hlavním představitelem těchto vojenských myslitelů zakládajících své vojenské umění na vzdělání inspirovaném francouzskou školou princ Evžen Savojský, který mistrně využíval informačního prostředí k prosazování jím vytyčeného směru habsburské zahraniční i vnitrostátní politiky. Uvědomoval si sílu veřejného mínění nejen ve Vídni, hlavním městě podunajské monarchie, ale i v periferiích habsburského vlivu a využíval narativů jako prostředku k upevnění či změně smýšlení obyvatelstva tak, aby byla v souladu se zájmy habsburské monarchie a habsburského rodu (Vlnas, 2001).

S rozvojem technologií a prostředků komunikace kráčel ruku v ruce i vývoj informačního prostředí. První světová válka, která zcela překreslila politickou mapu světa, se tak stala prvním konfliktem v lidských dějinách, který bylo možno sledovat z domácí fronty prostřednictvím autentických záběrů na fotografiích či prostřednictvím zpráv v dostupných informačních prostředcích. Totální, vleklý konflikt založený na principech opotřebovací války, kladl obrovské nároky jednak na frontu a jednak na týl. Válečné úsilí všech angažovaných států muselo reagovat na zhoršující se životní podmínky civilního obyvatelstva i vojáků reprezentovaných konstantním a narůstajícím nedostatkem základních životních potřeb na jedné straně a rostoucí nevolí vůči vládnoucím strukturám na druhé.

Hlavním nástrojem reakce těchto vládnoucích vrstev se staly pozitivní narativy apelující na vlastenectví, národní cítění a státopornou tradici na straně jedné a narativy demonstrující nepřítel a vyvolávající negativní pocity – především nenávisť a strach v domácím obyvatelstvu – na straně druhé. Tyto narativy byly šířeny všemi dostupnými komunikačními kanály s cílem oslovit co nejširší cílové skupiny a přimět je k přijetí cílů válečného úsilí reprezentovaného elitami, za své vlastní (Liddell Hart, 2020)

Nazírají-li se dějiny tímto paradigmatem, pak je nutno říct, že státní zřízení, která přečkala válečná léta 1914-1918 takřka či vůbec nezměněna, měla krom vojenské superiority i propracovaný systém propagandy, který vzhledem k cílovým skupinám komunikoval preferovaná témata prostřednictvím vhodně zvolených narativů. Tento informační tlak byl natolik silný a vhodně zvolený, že přiměl cílové skupiny identifikovat se s mocenskými zájmy elit i za cenu značných materiálních i lidských ztrát.

2.3 Vznik Gerasimovy doktríny a role narativu v ní

Státní zřízení silně zatížená ideologií z principu své existence velmi silně prosazovala narativy, které měly posílit pozici stávajících struktur v rámci ideologického ukotvení moci

výkonné, zákonodárné, soudní a popřípadě všech současně. Klasickým příkladem byl SSSR reprezentovaný režimem J. V. Stalina, který do dějin vešel jako hlavní architekt moci autoritářských režimů s vedoucí ideologií marxismu-leninismu jakožto společným jmenovatelem. Jedním z hlavních předpokladů udržitelnosti konceptu moci SSSR se tak stala ideologická uvědomělost a neochvějnost širokých mas běžného obyvatelstva stejně jako vedoucích kádrů těchto režimů a proces indoktrinace prostřednictvím veškerých dostupných komunikačních kanálů byl doveden takřka k dokonalosti (Bullock, 2005).

Zodpovědní činitelé byli díky nastaveným mechanismům schopni maximálně využít technologický i lidský potenciál přidělených zdrojů a požadovaná indoktrinace cílových skupin prostřednictvím metod založených na přístupu exaktních věd byla už v předvečer druhé světové války nedílnou součástí veškerého státotvorného úsilí elit SSSR.

Po r. 1945 a dějinných zvratech, které proti sobě ve studené válce postavily bývalé spojence, se právě ideologické působení všemi dostupnými prostředky, schopnými zprostředkovat recepci narativu, stalo nedílnou součástí vojenské doktríny SSSR, která do dějin vešla pod názvem „*maskirovka*“⁹.

Jedná se o souhrn aktivit civilního i armádního sektoru, pokrývající široké spektrum lidské činnosti a vnímání, vedené centralizovaně a plánovitě v dlouhodobém horizontu, jehož konečné cíle jsou definovány a modifikovány hierarchicky řízenou organizací za účelem vyvolání klamu, respektive rozvratu.

Tento vysoce sofistikovaný přístup využíval celou škálu poznatků exaktních věd a umožňoval s matematickou přesností kalkulovat velikost nákladů a míru rizika na jedné straně a míru dosažení dílčích cílů tohoto úsilí a jejich podíl na konečném požadovaném stavu na druhé straně. Kromě klamných vojenských operací, ekonomické, technické a hospodářské výměnné spolupráce, či přímo pomoci, byly tedy nedílnou součástí maskirovky vlivové operace, které v 60. až 80. l. 20. stol. představovaly odhadem 80 % prostředků, kterými disponovala sovětská tajná služba KGB. Proces plánování těchto vlivových operací, diseminace narativů jakožto jejich hlavní zbraně i analýza efektivity podléhaly výlučně matematickým důkazům, dle tzv. reflexivní teorie, která byla v SSSR alternativou k západní teorii her (Kurlansky, 2007).

⁹ Je ruský vojenský výraz, který popisuje taktiku používanou k zamaskování, zavádění a dezinformaci v průběhu vojenských operací.

Na základě informací uveřejněných v USA v 80. l. 20. stol. v několika publikacích i TV stanicemi, byla činnost KGB zejména v zahraničí orientována téměř výlučně na vlivové operace, a to nejen vůči soupeřům ve studené válce, reprezentovaným USA a NATO, ale i v rozvojových zemích, tzv. zemích třetího světa, do jejichž čela se SSSR v rámci své zahraniční politiky v bipolárním světě stylizoval (Schuman, 1984).

V průběhu post-koloniálního období byla tak řada režimů nastolených obdobou národních kongresů po odchodu koloniální správy nahrazena pseudosocialistickým zřízením v čele s elitou, či elitami, různě závislými či loajálnímu vůči SSSR. Ve většině případů se tak stalo prostřednictvím využití a eskalace již existujícího napětí ve společnosti, nikoliv tvorbě nového. Tato praxe byla vyhodnocena jako efektivnější a méně nákladná a lze ji vysledovat ve stopách vlivových operací ruské federace v evropském informačním prostoru až do současnosti.

2.4 Gerasimova doktrína ve světě 21. století ve světle analýzy narativu

Vlivové operace reprezentované především diseminací precizně projektovaných narativů cílily především na zastánce krajních pozic názorového spektra společnosti. Posilování jejich dogmatických pozic a zvyšování pnutí ve společnosti mělo za cíl zamezení vzniku kultivované debaty, jakožto vrcholného projevu lidského intelektu a zároveň jediného prostředku multidisciplinárního přístupu k řešení komplexních problémů spojených se vznikem státnosti a národního povědomí na post-koloniálním teritoriu. Tento proces byl obtížný zejména v případě, kdy bylo nutno vyplnit mocenské vakuum vzniklé odchodem či svržením koloniální správy, respektive ztrátou vlivu post-koloniální velmoci v daném regionu (Řehka, 2017).

Komplexní problémy post-moderního světa kladou enormní nároky na změnu státního zřízení a v případě, že na předmětném teritoriu existuje pouze malé povědomí o státnosti, národní příslušnosti či náboženské tradici, se kterými by se mohla velká většina obyvatelstva identifikovat, musí pod tlakem takové vlivové operace nevyhnutelně nastat zvrát situace, kdy vyostřená debata zastánců krajních pozic názorového spektra vyvolá rozvrat dosud fungující struktury a destabilizaci na celospolečenské, respektive státní úrovni.

V hlubokém ekonomickém, státoprávním a celospolečenském rozvratu pak je ze strany pečlivě vybraných poradců a prostřednictvím již existujících kanálů „*vlivové komunikace*“ navrženo řešení v souladu se zadáním diktovaným autorskou institucí či zadavatelem celé vlivové operace. V praxi jsou pak nezúčastnění pozorovatelé svědky vzestupu opozičních

elit, vymezujících se vůči stávající a zároveň již skomírající státní moci, proklamující vnést pořádek a řád do rozvrácené společnosti, ekonomiky, státní správy atd. (Řehka, 2017).

Tímto procesem si – mnohdy opakovaně – prošla řada afrických či asijských států a s následky poměrů, nastolených necitlivě vůči socio-kulturním a etnografickým otázkám se řada z nich potýkala a potýká celé generace. Nabízí se srovnání konceptu vlivových operací vedených SSSR a v 80. letech 20. století a těch vedených Ruskou federací ve 21. století. V následující tabulce budou znázorněny jednotlivé fáze vlivových operací.

Tabulka 2 Schématické znázornění vlivových operací [vlastní zpracování (Bērziņš, 2014)]

Schématické znázornění fází vlivových operací Ruské federace	
Fáze I	Asymetrický konflikt (informační, morální, psychologický, ideologický, diplomatický a ekonomický tlak za účelem nastolení poměrů příznivých pro agresora).
Fáze II	Zvláštní operace za účelem dezorientace elit koordinovanou diseminací zavádějících až klamavých informací.
Fáze III	Zastrašování, vydírání a uplácení státních a vojenských činitelů za účelem paralýzy jejich úřadů a jejich diskreditace.
Fáze IV	Diseminace produktů informačního boje za účelem šíření nespokojenosti mezi populací a vyhrocování bezpečnostní situace podporou organizovaného zločinu (možno prostřednictvím para-militantních organizací).
Fáze V	Značné omezení letové zóny nad zájmovou oblastí a využívání soukromých kontraktorských organizací v součinnosti s pravidelnými ozbrojenými silami.
Fáze VI	Počáteční přímé nasazení pravidelných ozbrojených sil bezprostředně následované subverzními akcemi ve vojenské i civilní infrastruktuře.
Fáze VII	Kombinace leteckých úderů a útoků přesných dalekonosných zbraní na předem zvolené klíčové cíle.
Fáze VIII	Zničení stále vzdorujících pravidelných ozbrojených sil protivníka pomocí dalekonosných zbraní a konečné vyčištění prostoru konvenčními metodami pozemních sil.

Z výše uvedeného je patrné, že vojenská doktrína Ruské federace postavila vlivové operace do centra svého operačního plánování a nasadila všechny své dostupné prostředky, aby prostřednictvím precizně vykalkulovaných narativů vyvolala v cílových skupinách požadovanou odezvu. Právě události na Krymu v letech 2014 a 2015 ukázaly, že metodika vedení vlivových operací v souladu s teorií reflexivní kontroly má ve stávajících ruských vojenských doktrínách stále své nezastupitelné místo (Bērziņš, 2014).

2.5 Proces orientace v informačním prostoru, efektivní způsob koncentrace prostředků a měřitelnost efektivity nasazení

Aby bylo možné efektivně identifikovat nejzávažnější hrozby v informačním prostoru, je třeba popsat proces vedení vlivových operací. Ve značně turbulentní západní politické kultuře si lze jen těžko představit dlouhodobé operace, pokrývající horizont 15-25 let, nicméně politický systém SSSR byl vysoce pružný, a plánování takovýchto operací umožňoval.

Proces rozvratu

Jak bylo výše prokázáno na dějinných příkladech, plánování a realizace vlivových operací bylo v pojetí SSSR, respektive současné Ruské federace, dlouhodobým procesem, na jehož vzniku a následné realizaci se podílely přímo stovky a nepřímo desetitisíce různou měrou zainteresovaných osob. Oproti západním demokraciím měl SSSR, jako většina autoritářských režimů či diktatur, nespornou výhodu v kontinuitě vedení, které nepodléhalo veřejnému mínění svého elektorátu. Většinou tedy hrozilo jen velmi malé riziko, že prostředky vynaložené na konkrétní dlouhodobou vlivovou operaci budou drasticky omezeny, či že bude předmětná operace zcela zrušena (Schuman, 1984).

Jakmile tedy složité rozhodovací mechanismy v rámci organizačních struktur SSSR jednou rozhodly o dislokaci prostředků a jejich následné určení na konkrétní vlivovou operaci, jednalo se pro nejhluběji zasvěcené o projekt trvající prakticky po celou dobu jejich aktivní činné služby v příslušných strukturách SSSR.

Zdroje blízké této praxi popisují samotnou vlivovou operaci jako řízený proces rozvratu, s cílem nabídnout v dobách nejhlubší krize řešení v podobě normalizace pod vedením, které více vyhovuje celkovému záměru zadavatele (Schuman, 1984). Následující tabulka zobrazuje stádia procesu rozvratu.

Tabulka 3 Stádia procesu rozvratu [vlastní zpracování (Shuman 1984)]

OBLASTI	NARATIVY	ŽÁDANÉ EFEKTY
Ideje	DEMORALIZACE (15-20 let)	
1. religiozita	zábava, komercionalizace, politizace	anti-religiozita
2. vzdělávání	relativizování	ignorance
3. media	monopolizace, diskreditace, manipulace	povrchnost
4. kultura	fiktivní vzory a vykonturované idoly	krátkodobé trendy
Struktura		
1. zákonodárství	amorální legislativa	nedůvěra v justici
2. společenské vztahy	práva a povinnosti	malá odpovědnost jednotlivce
3. bezpečnost	zpravodajství a zbrojené síly	bezbrannost
4. vnitřní politika	antagonismus politických uskupení	nejednota
5. zahraniční vztahy	zištní spojenci	viktimizace a pragmatismus
Život		
1. rodina a spol.	destrukce nukleární rodiny	nedůvěra
2. zdraví a zdravotnictví	zdraví škodlivé návyky	oslabená populace
3. společenská soutěž	rovnostářství přes soc. rozdíly	zášť a závist
4. populace	vyliďňování a urbanizace	invaze
5. práce	odbory vs. společnost	viktimizace a pragmatismus
		
	DESTABILIZACE	
	(2-5 let)	
1. silové střety	populismus bez státotvornosti	vznik "Velkého bratra"
2. ekonomika	centralizace	vznik "Velkého bratra"
3. zahraniční vztahy	izolace	ztráta prestiže, obklíčení
		
	KRIZE	
	(2-6 měsíců)	
		
	NORMALIZACE	

Z výše uvedeného grafického znázornění průběhu vlivové operace je na první pohled vidět komplexní přístup ke všem oblastem vyššího lidského konání, které představují základní pilíře definující kulturní a socio-ekonomickou identitu etnika či přímo národa.

Po lepší demonstraci komplexního přístupu se nabízí podrobnější schématické zobrazení kroků od stádia destabilizace po stádium krize (Schuman, 1984), které je znázorněno v následující tabulce.

Tabulka 4 Proces destabilizace přerůstající v krizi [vlastní zpracování (Schuman, 1984)]

Nekontrolovatelný růst	Propagace míru	Pacifismus
vojensko-prům. komplexu ↓	Mezinárodní hosp. pomoc	↓
Eskalace lokálních vojenských konfliktů ↓	Propagace národního sebeurčení Částečná ekon. pomoc	← Vyčlenění chabých prostředků k zamezení erozního procesu ↓
Rozšiřování vojensky a ekon. kontrolovaných regionů ↓	Propagace anti-imperialismu Politika ústupků	← Protiválečné hnutí, přeběhlictví, pro-ruská média ↓
Nastolení spřízněných elit v ovládaných obl. ↓	Propaganda úspěchu separatistů Humanitární pomoc	↓ Snižování důvěry stávajících spojenců ↓
"Stabilita" k posilování pozic ↓	Ideologická stabilizace Snaha o kredibilitu	← Politika appeasementu ↓
Nová fáze expanze vzdálený / proxy konflikt ↓	Vinění z agrese Stahování vlastních občanů	← Prázdné pohrůžky a varování ↓
Přímá agrese, invaze	Otevřená hrozba užití ZHN Bojkot zboží aj. neúčinná opatření ↓ Přímý válečný konflikt	← Neplánovitě válečné území ←

Pozn.: Vodorovné šipky směřující doprava znázorňují akce konajícího, šipky doleva, klamaného.

Jak je z výše uvedeného diagramu patrné, podle této doktríny je základním předpokladem každé vlivové operace prvotní zabezpečení vlastního informačního prostoru. Drtivá většina produktů informačního boje z produkce klamaného tak nikdy nedospěje k cílovým skupinám a v informačním prostředí degeneruje, až zanikne zcela.

Na tomto diagramu lze velmi dobře vysledovat postupné změny nálad ve společnosti USA, zejména v prostředí elitních vzdělávacích pracovišť – které se nově staly velmi výrazně levicovými – pramenící z pokračující vojenské přítomnosti USA ve Vietnamu. Dosud bezprecedentní protesty zejména mladších generací, jsou některými historiky považovány za jasný a zamýšlený důsledek jedné z takovýchto sovětských rozvratných vlivových operací (Schuman, 1984).

Je nutno dodat, že citovaný materiál byl publikován v 80. l. 20. stol., tzn. v době, kdy současné komunikační možnosti reprezentované vysokorychlostním internetovým pokrytím takřka každého koutu planety. V současné době jsou výsledky jednotlivých kroků i dílčích akcí vlivové operace takřka okamžitě evaluovatelné jednak díky extrémně rychlé přenosové rychlosti a prakticky neomezené výpočetní i skladovací kapacitě umožňující analytický výstup prakticky v reálném čase.

V tomto ohledu se jako extrémní riziko pro jakýkoliv národní informační prostor jeví nadnárodní sociální sítě, nemající stabilní zastoupení cílovém regionu a jakožto subjekt ekonomického – nikoliv však mezinárodního – práva nepostižitelné současnou legislativou.

3 DÍLČÍ ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI

Teoretická část práce popisuje historický úvod a shrnutí vývoje metodiky používané v současné době tendenčními informačními portály. První část práce měla za cíl prezentovat dosavadní vývoj využití nevojenských prostředků vojenským způsobem a pro vojenské účely. Dále byla úvodní část pojata jako literární rešerše a teoretický vstup do dané problematiky.

Vývoj v oblasti informačních technologií, který se udál v posledních dvou dekadách, přiměl poprvé v historii humanitní a technické, respektive přírodní vědy, k těsnější kooperaci a multidisciplinárnímu přístupu k řešení projektů, kdy ještě započítí akcí ve fyzické doméně předchází intenzivní příprava v doméně informační. Na této intenzivní přípravě se podílejí stejnou měrou humanitní a společenské obory, stejně jako technické. Z charakteru dění v informační doméně lze poměrně přesně dedukovat širší rámec plánovaných akcí doméně fyzické.

Znalost historie užití těchto praktik nejen ve válečných konfliktech, ale i v obchodních strategiích umožňuje lépe a kvalifikovaněji odhadnout další kroky protivníka či obchodního konkurenta, analyzovat směr a charakter jeho budoucích akcí i míru prostředků, kterou je ochoten pro dosažení vytyčených cílů uvolnit. Forenzní analýza dění v informačním prostoru spolu se znalostí socio-kulturního pozadí potenciálního protagonisty vlivové operace by se tak v budoucnu měla stát nedílnou součástí každé informační kampaně, či přímo informační přípravy bojiště.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 TECHNICKÉ ASPEKTY ORIENTACE V INFORMAČNÍM PROSTORU

Orientace v informačním prostoru přináší s neustále rostoucím množstvím informací i řadu otázek, z nichž jedna z nejdůležitějších – ne-li vůbec nejdůležitější – je, jakým způsobem automatizovat proces pre-selekce informací z hlediska jejich relevance ke kritériím vyhledávání.

Současné informační technologie nám poskytují celou řadu nástrojů, které nabízejí více či méně komplexní přístup k řešení výše zmíněného problému. Bohužel zdaleka ne všechna softwarová řešení jsou pro běžného uživatele dostupná. Jednak je zde otázka pořizovací ceny softwaru samotného a následně ceny jeho repositářů a jednak je zde otázka jeho užití, které může – a mnohdy je – vyhrazeno pouze bezpečnostním složkám, či pouze jejich zpravodajským útvarům či sekcím.

4.1 Softwarová řešení orientace v informačním prostoru

Na začátku sběru dat pro účely této práce stála otázka, jakým způsobem efektivně sledovat řadu internetových stránek bez nutnosti jejich opakovaného navštěvování několikrát denně. Odpověď na tuto otázku skýtala technologie RSS, která sice v současné době již nepředstavuje vrcholový nástroj pro tzv. *Open source Intelligence* (dále jen „OSInt“).¹⁰

RSS – *Really Simply Syndication / Rich Site Summary* – redukuje obsah internetových stránek na jednoduché a málo rozsáhlé textové soubory, které jsou poté snáze čitelné pro nástroj schopný procházet jejich obsah automaticky, čímž se šetří výpočetní výkon. V současné době lze prostřednictvím RSS služeb monitorovat nejen internetové stránky z hlediska textového, ale i grafického obsahu, a to nejen na klasických doménách, ale i na účtech sociálních sítí atd. (Bazzell, 2016).

Software takto při současně běžném výpočetním výkonu prakticky v reálném čase řadí za sebe informace odpovídající dotazové matici a pokročilejší nástroje na principu shody určitého procenta použitých výrazových prostředků či shody IP adresy zdroje atd. odstraňují duplicitní vstupy. Výsledný efekt pak spočívá v relativně přesné rešerši zadané prostřednictvím kombinace klíčových slov usouvztažněných do podmínek.

¹⁰ Standardizovaný termín *Open Source Intelligence* – zkráceně OSInt – označuje zpravodajství z otevřených zdrojů, tzn. volně dostupných informačních kanálů; tedy takových, které jsou volně přístupné bez omezení, nebo přístupné za poplatek komukoliv a nejedná se tak o informace principiálně utajované.

V současné době většina běžně dostupných nástrojů tohoto druhu funguje jako služba, poskytovaná prostřednictvím běžných internetových prohlížečů, což je z hlediska uživatele výhodné jednak kvůli sdílenému výpočetnímu výkonu, který neklade tak vysoké nároky na jeho hardware a jednak kvůli alokaci tohoto výkonu na server dané služby, která zajišťuje nepřetržitý monitoring a ukládání pre-selektovaného odkazu do účtu uživatele, aniž by byl neustále připojen k internetu.

Při výběru vhodného softwarového řešení monitoringu informačního prostředí byly autorem této práce vzaty v potaz následující kritéria:

Rychlost a náklady

Většina poskytovatelů služeb RSS poskytuje zkušební verze svého softwaru, nicméně časový horizont dostatečný pro vytvoření schopnosti základní orientace v tendenčních aktivitách informačního prostoru je dle autora stále delší než doba, po kterou většina subjektů na trhu poskytuje zkušební verzi.

Rychlost připojení je pro potřeby RSS na většině území zcela dostatečná, či spíše dalece převyšující nároky, které užívání RSS klade na rychlost transferu dat. Podobně většina dostupných RSS služeb se pohybuje v rozmezí 5-25 USD za měsíc.

Možnost pracovat / zpracovávat výstupy off-line

RSS služby poskytované prostřednictvím internetového prohlížeče zpravidla vyžadují trvalou přítomnost on-line po dobu využívání příslušné služby. Nicméně některé produkty umožňují instalaci jak desktopové, tak mobilní aplikace, která po synchronizaci umožňuje alespoň omezenou dobu zpracovávat svůj produkt bez nutnosti stabilního připojení. Některé další služby RSS umožňují export dat do snáze čitelných, respektive zpracovatelných, formátů jako např. .xlsx atd.

Uživatelská podpora

Pro orientaci v česko-jazyčném informačním prostoru je z hlediska užití RSS služeb nutná široká platforma uživatelů a kvalitní technická podpora ze strany vývojáře softwaru. Český internet je ve více ohledech specifický a řešení problémů, které mohou nastat po implementaci zdrojů na počátku analýzy, je vždy snáze a rychleji řešitelné v rámci široké komunity uživatelů.

Možnosti nastavení a integrace

Před započítím samotného procesu vytěžování relevantních dat spojených s otázkou orientace v informačním prostoru z určitého hlediska je nezbytně nutné stanovit, jaká data – respektive data pocházející z jakých zdrojů – budou pro tuto potřebu relevantní. Ne všechny RSS služby mají zabudovanou funkci monitoringu např. klasických internetových stránek a zároveň sociálních sítí.

Pro potřeby této práce byly k orientaci zvoleny zdroje reprezentované klasickými internetovými stránkami, nicméně byl zvolen takový nástroj, který by v případě zájmu o rozpracování této problematiky měl být schopen monitorovat i dění na vybraných účtech na sociálních sítích, jsou-li tyto účty veřejné, či je jejich obsah nebo část veřejnosti přístupný.

Funkcionality

Pro potřebu pozdější analýzy zdrojových dat získaných prostřednictvím RSS služby je vhodné mít možnost archivace vyhledávání v rámci jednotlivých instancí či sezení a zároveň mít možnost exportovat výsledky vyhledávání do vpisovatelného, tzn. dále zpracovatelného – formátu, jakými je např. výše zmíněný .xlsx, ovšem také .xml, .html., .csv atd.

Důvodem je fakt, že většina běžně dostupných komerčních RSS nástrojů neumožňuje v rámci svého prostředí žádné další zpracování dat, a to ani jejich pouhou kvantifikaci. Autor si je vědom existence takových nástrojů, ovšem jejich používání vyžaduje značné množství finančních prostředků, které se drtivě většině akademických pracovišť nedostává, či jsou přímo vyhrazeny k používání toliko bezpečnostním složkám na státní úrovni.

Uživatelská přívětivost a vytvoření uživatelské entity

Účel RSS služby je usnadnit proces orientace v informačním prostoru a v průběhu sběru dat šetřit čas analytika, je-li jeho práci možno nahradit nasazením přijatelného výpočetního výkonu. Z toho důvodu by nastavení uživatelského účtu a zadání dotazové matice v RSS službě nemělo běžnému uživateli PC činit žádné významné potíže.

RSS služby by tak neměly vyžadovat žádné znalosti z oblasti programovacích jazyků, oblast vytvoření proxy-připojení atp. Naopak celý proces seznámení se se všemi funkcionalitami dané RSS služby by neměl přesáhnout časovou dotaci nižších jednotek hodin a měl by tak sloužit jako analytický nástroj šetřící čas analytika ještě v téměř pracovním dni od jeho implementace do analytického procesu.

Po zvážení všech výše uvedených aspektů byl na základě nejlepšího poměru mezi nabízenými funkcionalitami spojenými s využíváním RSS zvolen nástroj Inoreader.¹¹ Pro svojí uživatelskou přívětivost a v neposlední řadě také finanční dostupnost. Autor této práce pro orientaci v českém informačním prostoru a lepším přehledu v něm bude používat tento nástroj.

4.2 Metodika softwarového řešení orientace v informačním prostoru

Prvotní nastavení RSS služby musí být precizní a počítat s časovým horizontem monitoringu stejně jako s možným budoucím alternativním vývojem situace v informačním prostoru. Prostřednictvím nástroje Inoreader lze sledovat širokou škálu zdrojů, které lze rozdělit do následujících kategorií:

- důvěryhodné informační zdroje s národní či nadnárodní působností;
- blogy apod. prezentované výsledky výzkumu či investigativní žurnalistiky;
- výsledky vyhledávání prostřednictvím SE Google atd. v rámci klíčových slov;
- účty na sociálních sítích jako např. Facebook, Twitter aj.
- bulletiny organizací / zájmových skupin¹²

4.2.1 Nastavení zdrojů informací

Pro potřeby této práce se autor rozhodl využít pro počáteční analýzu informačního prostoru internetová média s celostátní působností označovaná platformou cz.nic¹³ jako „*dezinformační*.“ Autor tyto webové portály řadí abecedně:

- Aeronet.cz
- Ceskobezcenzury.cz
- cz.sputniknews.com
- Cz24.news

¹¹ Autor prohlašuje, že volba výše uvedeného nástroje byla čistě účelná a jeho prohlášení je naprosto nekomerční povahy. Autor rovněž prohlašuje, že svou volbou se nijak vědomě nezasadil o propagaci výše uvedeného nástroje.

¹² Funkce popisované v této kapitole se mohou lišit v závislosti na verzi služby, kterou si uživatel zvolil předplatit, nicméně zmiňované funkcionality jsou v popisované RSS službě dostupné.

¹³ CZ.NIC z.s.p.o. - zájmové sdružení právnických osob založené předními poskytovateli internetových služeb v roce 1998.

- Czechfreepress.cz
- Exanpro.cz
- Nwoo.org
- Protiproud.cz
- Prvnizpravy.cz
- Skrytapravda.cz
- Slovanskenebe.com
- Svobodnenoviny.eu
- Voxpopuliblog.cz
- Zvedavec.org

Cílem není analyzovat informace v těchto médiích uveřejňované z hlediska faktografické pravdivosti. Cílem je analyzovat obsah zde uveřejňovaných textů z hlediska použitého narativu, a po jeho pozitivní identifikaci se pokusit rekonstruovat požadovaný efekt, který mělo z hlediska potenciálního zadavatele konkrétní užití narativu vyvolat, případně se pokusit navrhnout opatření, které by mohlo vést ke snížení napětí mezi zastánci krajních pozic názorového spektra v popisované problematice.

4.2.2 Kategorizace informací

Pro lepší orientaci v množství pre-selektovaných informací bylo nutné vytvořit adresářovou strukturu, která by umožňovala nejen využít výsledků pre-selekce dat, ale rovněž usnadnila dohledávání konkrétních textů prezentovaných na výše zmíněných informačních platformách.

Krom kategorizace dle zdroje je výhodné kategorizovat vytěžené informace rovněž podle dotazové matice reprezentované kombinací klíčových slov. S přibývajícím množstvím dat tak lze v hrubých obrysech prakticky v reálném čase získat soubor dat s různým narativem, ale z jednoho konkrétního zdroje nebo naopak soubor dat se stejným narativem, ovšem z více zdrojů.

K tomuto účelu slouží v RSS službách povětšinou tzv. *štítky*,¹⁴ které je možno pro potřeby následné analýzy přiřadit k jednotlivým položkám v rámci penza vytěžených informací. Výsledný celek pak představuje soubor pre-selektovaných informací získaný z větší části automatizovaným způsobem, představující hlavní myšlenkový proud daného spektra zdrojů reprezentovaný dotazovou maticí složenou z klíčových slov stojících společně ve vzájemných souvislostech.

4.3 Analýza informačního prostoru

Před započítím samotné analýzy je nezbytně nutné krom vhodného softwarové vybavení zvolit i vhodnou metodu sběru a třídění dat. V předchozích částech bylo již uvedeno, proč se autor rozhodl zaměřit analytickou část své práce právě na vyhodnocování narativu jakožto hlavního prostředku tendenčních aktivit v českém informačním prostoru. Rovněž bylo uvedeno, jaký software lze použít a vysvětleno, proč se autor rozhodl používat konkrétní softwarové řešení.

V následující kapitole bude podrobně popsána metodika stanovení kategorií narativu jakožto hlavního prostředku tendenčních aktivit v českém informačním prostoru a následně podrobně popsán zvolený systém třídění jednotlivých vstupů.

4.3.1 Metoda sběru dat

Nejprve je třeba si uvědomit, že v případě analýzy tendenčních aktivit v českém informačním prostoru reprezentovaným internetovými zpravodajskými portály s celostátní působností, je třeba brát v potaz určitá specifika vyplývající z rutinního způsobu práce české žurnalistické scény.

Uvažujeme-li proto o 80-90 % zpráv vycházejících na internetu, které svým obsahem neakcentují náhlou nebo jiným způsobem šokující událost, zjistíme, že největší procento článků je v rámci denní produkce periodika zobrazeno prvně na internetovém portálu v rozmezí 5:00 – 8:00. S postupujícím časem v rámci jednoho dne intenzita vkládání příspěvků klesá až do 16. hodiny, kdy jsou na většině zpravodajských webů uveřejněny výsledky práce redakce od posledního vydání či uzávěrky, má-li zpravodajské periodikum tištěnou podobu, či od posledního dead-line v případě, vychází-li pouze v elektronické podobě a pouze v průběžné formě.

¹⁴ V angl znění *tags*, pro případ, že by nebyla k dispozici česká jazyková mutace RSS služby.

V případě průběžné formy jsou jednotlivé vstupy po svém prvním uveřejnění ještě upravovány s tím, jak jsou k tématu tvořícím nosnou informaci vstupu zjišťovány nové skutečnosti, přibývá obrazový materiál, odhalují se chyby faktografické, ortografické atd. Z toho vyplývá, že podoba článků prvně uveřejněných např. v ranních hodinách může mít a mnohdy také má – rozdílný nadpis i perex a informace v něm obsažené mohou být dosti odlišné od původních, a to včetně obrazového materiálu.

Z tohoto důvodu se autor rozhodl sbírat materiál z výše uvedených zdrojů ve večerních hodinách v rozmezí 18:00-21:00 na denní bázi a manuálně pre-selektovat přímo prostřednictvím služby Inoreader ty vstupy, které jsou duplicitní z hlediska přibližné shody nadpisu a IP adresy.

4.3.2 Metoda třídění dat

Metoda třídění je v rámci samotného analytického snažení v těsném závěsu po analýze samotné nejdůležitější části celého analytického procesu a její chybné provedení může výsledek zkreslit stejně, ne-li více než samotná chybná analýza.

Z tohoto důvodu se autor rozhodl nejprve pouze sledovat dění na informačních portálech, označených pro potřeby této práce jako tendenční a následně sumarizovat a kategorizovat jejich obsah tak, aby bylo možno kvantifikovat dílčí výsledek na základě funkčních kategorií.

Průběžné sledování a tvorba jednotlivých funkčních kategorií probíhala od začátku r. 2023 do započetí samotného sběru dat v rozsahu nezbytném pro následnou čistě analytickou část, která započala 1. února 2023. Za dobu jednoho měsíce tak bylo v uveřejněném obsahu informačních webů, označených pro potřeby této práce jako tendenční, identifikovány funkční kategorie, které při samotné analýze sloužily ke kvantifikaci dílčích výsledků.

Cílové skupiny

Z měsíčního sledování a pokusů roztřídit objem dat z hlediska cílové skupiny toho kterého článku byly v hrubých rysech načrtnuty tři kategorie, do nichž bychom cílové skupiny¹⁵ mohly rozřadit:

1. běžný čtenář;

¹⁵ Termín *Cílová skupina* v anglofonní literatuře označován jako *Target Audience*.

Z důvodu ustáleného slovního spojení v českém jazyce, bude tato práce nadále používat české označení této entity. Autor si je vědom skutečnosti, že může být tento termín zavádějící, nicméně z důvodu větší srozumitelnosti a čitelnosti textu své DP se rozhodl, běžně zaužívaný anglický termín nepoužívat.

2. zaujatý čtenář;
3. zainteresovaný čtenář.¹⁶

První zmíněnou cílovou skupinu *běžný čtenář* lze charakterizovat jako nezaujatého, názorově neukotveného čtenáře, jehož povědomí o problematice v článku – či vstupu – popisované je buď zcela průměrné, nebo podprůměrné, respektive vůbec žádné.

Druhu zmíněnou cílovou skupinu *zaujatý čtenář* lze charakterizovat jako tendenčně zaujatého a názorově již tendenčně více či méně ukotveného čtenáře, jehož povědomí o problematice v článku – či vstupu – popisované je opět buď zcela průměrné, nebo podprůměrné až žádné, ovšem nazíráno zcela odlišným – ideologicky či tendenčně zbarveným – paradigmatem.

Třetí zmíněnou cílovou skupinu *zainteresovaný čtenář* lze charakterizovat jako nezaujatého, názorově neukotveného čtenáře, jehož povědomí o problematice v článku – či vstupu – popisované je minimálně v jedné oblasti nadprůměrné či vysoce nadprůměrné.

Ke kategorizaci cílových skupin vedl autora předpoklad, že z hlediska poměru nasazených kapacit a dosaženého výsledku je v rámci psychologického boje výhodné působit na dosud nevyhraněnou cílovou skupinu, která je ideologicky dosud nevyhraněna, a tedy její paradigma vnímání dění v informačním prostoru neutrální. Na takovou skupinu se soustředí většina kapacit psychologického boje a jen dílčí část je věnována na podpůrné psychologické operace, působící na cílovou skupinu z hlediska zadavatele již pozitivní názorově a ideologicky ukotvenou. Naopak mizivé procento aktivit hraničící svým rozměrem se statistickou chybou je alokováno k působení na tu cílovou skupinu, která sice není ideologicky zakotvena, zato má jednak hluboký vhled do problematiky a jednak široké povědomí o argumentační rovině zastánců z obou protikladných stran názorového spektra.

Z výše popsanych důvodů bylo více než 90 % vstupů v databázi označeno jako cílíci na první cílovou skupinu tzn.: *běžný čtenář*.

Narativ

Z měsíčního sledování a pokusů roztřídit objem dat z hlediska narativu propagovaného zadavatelem byly vytvořeny následující skupiny narativů, které svým obsahem buď

¹⁶ Názvy cílových skupin byly sestaveny pouze a výlučně za účelem užití v této práci a jakákoliv souvislost s osobami, institucemi a událostmi je čistě náhodná a neúmyslná.

pozn.: Autor čestně prohlašuje, že stanovení těchto kategorií nemělo a nemá za cíl jakýmkoliv způsobem poškodit či dehonestovat jakoukoliv osobu či instituci, žijící, respektive existující či nikoliv.

dehonestují stranu zadavateli nepřátelsky nakloněnou, nebo naopak glorifikují stranu zadavatele a akcentují jeho atributy prezentované jako pozitivní a stavěné do kontrastu s atributy protistrany, které jsou prezentovány jako negativní, tedy:

1. NATO je agresor;
2. NATO je nástroj USA;
3. NATO je rozdělené;
4. NATO je rusofobní;
5. NATO jako podporující nacisty a fašisty;
6. NATO nebrání ČR;
7. NATO je nedůvěryhodný a nespolehlivý spojenec;
8. ČR je agresor;
9. ČR je rusofobní a paranoidní;
10. ČR je prozápadní blahu svých občanů navzdory;
11. ČR je loutka NATO / USA;
12. V4 eskaluje konflikt na Ukrajině;
13. V4 je rusofobní;
14. V4 je militarizuje;
15. Ukrajina je nacistická a teroristická;
16. Ukrajina je amorální a zkorumpovaná;
17. Ruská federace je mezinárodně podporována;
18. Ruská federace je úspěšná na UKR;
19. Ruská federace brání se NATO;
20. Ruská federace je ochránce svých menšin.

Z výše uvedeného vyplývá, že nejprve byly narativy identifikované v článcích uveřejněných na informačních portálech, označovaných pro potřeby této práce jako tendenční, z hlediska obecné identifikace záporné, respektive kladné strany v rámci použitého narativu. Samotný narativ byl identifikován a blíže specifikován sekundárně, až bylo možno dílčím způsobem

sumarizovat a interpretovat podprahové sdělení v rámci určité množiny či sledovaného pensa jako celku.

První kategorii reprezentují ta sdělení, která v rámci nejvíce akcentovaných geopolitických událostí negativně vykreslují jednoho z protagonistů, Severoatlantickou alianci (dále jen NATO), a tím nepřímo vyzdvihují domnělé morální hodnoty a kvality protistrany, tedy Ruské federace. Jsou jimi:

1. NATO je agresor;
2. NATO je nástroj USA;
3. NATO je rozdělené;
4. NATO je rusofobní;
5. NATO jako podporující nacisty a fašisty;
6. NATO nebrání ČR;
7. NATO je nedůvěryhodný a nespolehlivý spojenec;

Jak je z výše vypsaného výčtu patrné, souhrnný narativ vykresluje NATO jako agresivní entitu na světové politické scéně, která je majoritně ovládána Spojenými státy americkými a slouží výhradně k naplnění jejich zájmů. Podle souhrnného narativu, reprezentovaného výše uvedeným výčtem narativů dílčích, je NATO prezentováno jako rozdělené a rozkol demonstrován na neshodách aliančních partnerů.

Dále je NATO prezentováno jako ostře vyhraněné vůči Ruské federaci a vnímající Ruskou federaci jako konkurenta v geopolitickém souboji o velmocenské postavení v regionu Střední a Východní Evropy. Dále je NATO prezentováno jako posilující svou pozici, respektive pozici USA, ve zmiňovaných regionech i za cenu podpory Ukrajiny a její stávající politické reprezentace, označované za nacistickou a fašistickou.

NATO je konečně prezentováno jako nedůvěryhodný strategický partner, neboť – jako majoritně ovládané Spojenými státy americkými – neváhá za účelem naplnění geopolitických zájmů USA vypovědět či významně eliminovat závazky vůči spojeneckým zemím v rámci aliance, a to včetně České republiky. Druhou kategorii reprezentují ta sdělení, která v rámci nejvíce akcentovaných geopolitických událostí negativně vykreslují konkrétně Českou republiku a jsou jimi:

8. ČR je agresor;

9. ČR je rusofobní a paranoidní;
10. ČR je prozápadní blahu svých občanů navzdory;
11. ČR je loutka NATO / USA;

Souhrnný narativ vykresluje Českou republiku a její politickou reprezentaci jako vůči Ruské federaci agresivní z důvodu rusofobního světového názoru politické reprezentace a její paranoidní představě o Ruské federaci jako nepříteli.

Tímto paradigmatem je pak politická reprezentace vykreslena jako nekriticky prozápadní, respektive pro-americká, a to domněle i přes nevýhody pro plynoucí z takového politického diskurzu pro řadové obyvatelstvo. Česká republika a její politické reprezentace je tak vykreslena jen jako vazal či loutka Spojených států amerických a toto tvrzení je domněle podporováno členstvím České republiky v NATO a jejími postoji a akcemi v souvislosti s konfliktem na Ukrajině.

Další kategorii reprezentují ta sdělení, která v rámci nejvíce akcentovaných geopolitických událostí negativně vykreslují uskupení států Visegrádské čtyřky a jsou jimi:

12. V4 eskaluje konflikt na Ukrajině;
13. V4 je rusofobní;
14. V4 je militarizuje;

Jak je patrné z výše uvedených akcentovaných témat se v rámci skupiny narativů majících za cíl diskreditovat Českou republiku a skupiny narativů majících za cíl diskreditovat státy Visegrádské čtyřky, respektive jejich členských států, zhruba ze 75 % překrývají.

Ačkoliv jsou do vzájemného kontrastu stavěny kroky jednotlivých signatářských států – zejména pak kroky a výroky české a polské politické reprezentace a kroky a výroky maďarské a částečně slovenské, především ze strany opozice – souhrnně lze opět konstatovat snahu vykreslit obraz Visegrádské čtyřky, či alespoň států jejího západního křídla jako eskalující konflikt na Ukrajině jednak diplomatickou cestou prostřednictvím politických vyjádření nekritické podpory stávající ukrajinské politické reprezentaci a jednak cestou materiální pomoci směřující na Ukrajinu s domnělým cílem prodlužovat konflikt na Ukrajině.

Další kategorii reprezentují sdělení, popisující dění na samotné Ukrajině, zejména v intencích stávajícího konfliktu s Ruskou federací, jsou jimi:

15. Ukrajina je nacistická a teroristická;

16. Ukrajina je amorální a zkorumpovaná;

Akcentována témata a jejich tendenční popis mají za cíl prezentovat Ukrajinu a její politickou reprezentaci jako nacistickou a fašistickou, terorizující národnostní menšiny na domněle sporných územích a násilně potlačující jinou než domněle vykonstruovanou ukrajinskou národní identitu. Velmi časté jsou přímé či nepřímé historické odkazy do let 1940-1945 a poukaz na ambivalentní roli Ukrajiny a jejích obyvatel v průběhu Druhé světové války.

Druhým cílem je prezentovat Ukrajinu a zejména její politickou a ekonomicko-průmyslovou reprezentaci jako amorální a zkorumpovanou. V podání tohoto paradigmatu jsou např. ztráty na dodávkách humanitární pomoci a strategického materiálu směřujícího ze Střední a Západní Evropy směrem na Ukrajinu prezentovány jako domnělý výsledek krádeží zkorumpované ukrajinské elity, která tuto humanitární a vojenskou pomoc domněle dále rozprodává buď na černém trhu, nebo v rámci korupce v ukrajinských ozbrojených silách přímo svým vlastním příslušníkům ozbrojených sil, namísto aby jim ji poskytla přímo bezúplatně v souladu s podmínkami humanitární a strategické pomoci.

Poslední kategorii reprezentují sdělení, popisující dění na geopolitické scéně – zejména v souvislosti s konfliktem na Ukrajině – z pohledu Ruské federace jakožto jednoho z hlavních protagonistů a Ruskou federaci a její roli v domněle nově nastupujícím geopolitickém uspořádání světového řádu, ve kterém charakter zpráv přímo uvádí či nepřímo naznačuje pád USA z privilegované pozice vůdčí světové mocnosti a na úroveň Ruské federace, Čínské lidové republiky, Iránu atd., tedy:

17. Ruská federace je mezinárodně podporována;

18. Ruská federace je úspěšná na UKR;

19. Ruská federace brání se NATO;

20. Ruská federace je ochránce svých menšin.

Akcentovaná témata a jejich tendenční popis mají za cíl vyvolat obraz Ruské federace jako světové velmoci široce podporované v domněle nezapříčiněném dlouhodobém konfliktu na Ukrajině. Naopak souhrnným cílem článků publikovaných v portálech, označovaných pro účely této práce jako tendenční, je vykreslit obraz Ruské federace jako domněle úspěšné v konfliktu na Ukrajině, do kterého byla Ruská federace vtažena, neboť byla domněle

nucena hájit své strategické bezpečnostní zájmy ve Východní Evropě před USA a zájmy ruské národnostní menšiny na východní Ukrajině před domnělým ukrajinským fašismem a nacismem.

Z výše uvedeného výčtu je patrné, že vůdčí narativ všech tendenčních zpráv uveřejňovaných ve sledovaných médiích personifikoval negativního protagonistu do role Spojených států amerických, respektive role NATO jakožto jejich nástroje na straně jedné a Ruské federace jakožto pozitivního protagonistu domněle bránícího své životní zájmy na straně druhé.

Zamýšlený efekt

Poté, co byly představeny vůdčí principy souhrnného narativu zpráv uveřejňovaných v médiích označených pro účely této práce jako tendenční, je třeba rovněž stanovit zamýšlený efekt takového snažení v informačním prostoru. Podle citované literatury popisující aktivity v informačním prostoru v rámci výše již zmíněné Gerasimovy doktríny, i podle pozorování autora, je diseminace těchto podprahových informací reprezentovaných skupinami narativů a jejich konkrétními projevy centrálně řízena hierarchicky organizovanou strukturou ovládanou seshora. Z toho vyplývá, že změny modu operandi informačních portálů označovaných jako tendenční nejsou nahodilé ani pouze reagující na aktuální dění v okolním českém informačním prostoru, ale jsou řízené, provázené s aktuálním děním na národní i geopolitické scéně a jako takové mohou být a jsou alespoň částečně a ve svých hrubých obrysech nejen identifikovatelné ale rovněž predikovatelné. Pohled na celkový obraz pre-selektovaného materiálu pak vede k vyslovení hypotézy, že zamýšlený koncový stav, k němuž vedou dílčí informační kampaně odehrávající se v českém informačním prostoru lze charakterizovat následujícími tvrzeními:

1. NATO je vnímáno jako agresor;
2. Zlehčování prohlášení představitelů NATO;
3. NATO vnímáno jako zločinecká organizace;¹⁷
4. NATO vnímáno jako zrádce členských států;
5. ČR vnímána jako paranoidní;
6. ČR vnímána jako otrok Západu;¹⁸

¹⁷ Domněle z hlediska mezinárodního práva, stanovisek OSN nebo jeho jednotlivých členských států atd.

¹⁸ Termín *Západ* je zde použit v kontextu, ve kterém je používán v ruských případně otevřeně pro-ruských médiích, tzn. tzv. *kolektivní Západ*, prezentovaný jako nadnárodní geopolitická a sociokulturní entita v protikladu k Ruské federaci jakožto opozici.

7. ČR vnímání jako stát eskalující konflikt na Ukrajině;
8. Ruská federace jako úspěšná super-velmoc;
9. Ruská federace jako obránce a ochránce.

Jak je vidět, dílčím – patrně však hlavním - záměrem výše popsanych a kategorizovaných tendenčních aktivit v českém informačním prostoru je diskreditace Severoatlantické aliance v očích české veřejnosti, která má členství České republiky v NATO vnímat jako negativní nejen z důvodu domnělé agrese NATO v prostoru Střední a Východní Evropy i celém světě, ale i z důvodu nespolehlivosti jednotlivých aliančních partnerů a tím i celého obranného uskupení NATO a domnělém ponechání České republiky napospas mocnějšímu a silnějšímu agresorovi mezinárodním úmluvám navzdory. Tyto informační aktivity jsou poté umocňovány tendenčně podanými příklady z českých (např. události v Mnichově r. 1938) i světových (např. události ve Svazové republice Jugoslávie r. 1999) dějin.

Dalším dílčím záměrem výše popsanych a kategorizovaných tendenčních aktivit v českém informačním prostoru je diskreditace české politické reprezentace a jejích kroků podniknutých v rámci zapojení ČR do událostí souvisejících s konfliktem na Ukrajině. Informace diseminované v rámci těchto narativů mají českou politickou reprezentaci vyobrazit v očích české veřejnosti jako silně, až groteskně, rusofobní a zároveň silně, opět až groteskně, servilní vůči zájmům a požadavkům NATO respektive USA, zejména jedná-li se o poškození zájmů Ruské federace, a to i navzdory domnělému poškozování nejniternějších zájmů samotné České republiky i jejího obyvatelstva.

Posledním dílčím záměrem dotvářejícím efekt výše popsanych tendenčních aktivit v českém informačním prostoru je proměna obrazu Ruské federace v očích české veřejnosti z tzv. zaostalé země třetího světa v ekonomicky, vojensky i geopolitickou úspěšnou super-velmoc prvního řádu a zároveň změnit povědomí o Ruské federaci a vnímání její role v geopolitice směrem od agresora k obránci a ochránci nejen zájmů svých a svých národnostních menšin na domněle sporných územích Ukrajiny, ale i domněle tradičních slovanských – respektive konzervativních – hodnot. Ruská federace by tedy měla být stylizována do role politicko-ekonomické i socio-kulturní alternativy vůči tzv. Západu, či Kolektivnímu západu.

5 ANALÝZA TENDENČNÍHO ZPRAVODAJSTVÍ DLE UŽITÉHO NARATIVU

Po představení funkčních metody sběru dat a metody třídění dat lze nyní přistoupit k představení procesu samotné analýzy. Monitoring tendenčních medií na denní bázi přinesl výstupy v podobě strukturovaného seznamu vybraných reprezentativních vstupů na komunikované téma. Kvantifikací prostřednictvím vhodně zvolené metodiky, kterou byla v tomto případě nakonfigurovaná sada kontingenčních tabulek vytvořených v MS Excel, bylo možno matematicky vyjádřit zastoupení nejčastěji užívaných narativů jakož i dalších kategorií. V předchozích kapitolách byl na základě dostupné literatury a historických pramenů demonstrován způsob, jakým tendenční zpravodajství přistupuje k problematice výběru cílové skupiny potenciaálních recipientů informace, jakým způsobem probíhá tvorba a užití požadovaného narativu a jak toto koncentrované úsilí sleduje naplnění cílů informační kampaně, respektive informační operace.

Na tomto místě je třeba připomenout charakter vedení takovýchto informačních operací, kdy dění v informační doméně vždy koreluje s událostmi ve fyzické doméně. Významné události tvoří řetězce skládající komunikovaná témata a použitím stanovených narativů se tendenční média pokoušejí navodit u cílových skupin požadovaný způsob recepce prezentovaných informací ze strany cílové skupiny z hlediska emocionální reakce.

Je-li analýza schopna rozklíčovat tyto vazby informační a fyzické domény a tím přiřadit k anomáliím reprezentovaným atypickou četností užitých kategorií narativu konkrétních události ve fyzické doméně, je zde jednak důvodný předpoklad, že byla zvolená metoda vhodná a jednak možnost na základě sledování dění v obou doménách v alespoň krátkodobém horizontu s relativně vysokou mírou přesnosti predikovat dění v obou doménách. Podává-li tendenční zpravodajství informace o jedné konkrétní významné události určitým emocionálně tendenčním způsobem ilustrovaným nejčastěji používaným narativem, je zde důvodný předpoklad, že další událost podobného nebo stejného charakteru bude v tendenčních informačních zdrojích prezentována stejným nebo velmi podobným způsobem.

Díky tomu lze vlastní informační produkty částečně připravit na možnou tendenční ofenzivu a jejich včasnou diseminací výrazně omezit dosah a rozsah dopadu tendenčního zpravodajství, případně úplně zamezit jeho diseminaci. V druhém zmíněném případě, totiž příslušné řídicí struktury tendenčně zaměřené protistrany mohou s vysokou mírou

pravděpodobnosti pozastavit či zcela zrušit tuto část své informační kampaně, neboť ji díky včasné aplikované protiakci vyhodnotí jako již zbytečnou či přímo kontraproduktivní z hlediska možné diskreditace zdroje. Toto tvrzení opět vychází z již zmiňované metody tendenčního zpravodajství, kdy je v rámci informačních kampaní cíleno na skupiny reprezentované zastánci krajních pozic názorového spektra. Pro zvýšení tenze napříč společnostmi užívají tendenční zpravodajská média již existující zdroje napětí a nemají – až na výjimky – tendenci vytvářet nové třecí plochy. Pokud se tedy v průběhu přípravy a tvorby tendenční informační kampaně změní situace v informačním prostoru a výrazně se zmenší, či zcela přestanou existovat, tenze a třecí plochy názorového spektra, lze předpokládat, že bude od diseminace produktů informačního boje částečně či zcela upuštěno a pozornost tendenčního media či medií se upře jiným směrem.

5.1 Analyzované období 1. 2. - 7. 2. 2023

Za výše uvedené analyzované období byly v rámci komunikovaných témat jako tři nejčtenější identifikovány následující narativy uvedené v pořadí od nejčteněji zastoupeného:

1. NATO – rozdělené
2. NATO – agresor
3. RUS – úspěšné na UKR

Ve výše sledovaném období byly tendenčním zpravodajstvím reflektována témata spojená s názorovou nejednotností vybraných čelních představitelů členských zemí. Velká pozornost byla věnována výroky tureckého ministra vnitra Suleymana Soylu na adresu někdejších velvyslanců USA v Turecku a výroky chorvatského prezidenta Zorana Milanoviče na adresu zahraniční politiky NATO respektive USA (Poček, 2023).

V rámci prvního užitého narativu lze v reprezentativních zprávách jednoznačně identifikovat primární narativ vykreslující NATO jako nejednotné. Sekundární narativ pak zobrazuje NATO jakožto nástroj zahraniční politiky USA a samotné USA jako využívající NATO k naplnění svých vlastních cílů zahraniční politiky bez ohledu na možné následky plynoucí z naplňování velmocenských cílů USA, dopadající především na evropské, respektive východoevropské, členské státy.

Další tendenčním zpravodajstvím reflektovaná témata byla spojena s událostmi na politické scéně EU, respektive ČR, a vyjádření vrcholných politiků k aktuálnímu dění na Ukrajině a návaznými událostmi ve státech EU, respektive samotné ČR (VK, 2023).

Členské státy NATO, respektive EU, jsou vykresleny jako agresivní vůči Ruské federaci a usilující o její oslabení či přímo rozbití v jejích stávajících hranicích. Tento narativ je podpořen precizně selektovanými informacemi o souvisejícím se zvyšováním obranyschopnosti ČR. Sekundární narativ pak zobrazuje tuto snahu jako kontraproduktivní, zvyšující napětí mezi NATO, respektive EU a Ruskou federací. Zároveň tyto snahy nepřímou označuje jako kontraproduktivní a jdoucí proti zájmům obyvatelstva ČR.

Poslední téma tendenčního zpravodajství je široce spojeno s vývojem vojenské situace na Ukrajině a je reprezentováno zprávami o nejsignifikantnějších proměnách situace (ČTK, 2023).

Ruská federace je vyobrazena jako úspěšně vedoucí svou kampaň na Ukrajině. Naproti tomu Ukrajina a její ozbrojené síly jsou vyobrazeny jako neúspěšní pro svůj počet ztrát, nízkou bojovou morálku a zároveň páchající válečné zločiny.

Ze sledovaného období prostřednictvím sledování vývoje zastoupení narativů v čase lze tedy konstatovat, že vytyčená komunikační linie má za cíl zobrazit v očích cílové skupiny NATO jako agresora a navodit percepce této organizace jakožto nedůvěryhodné a nespolehlivé dopouštějící se zločinů proti mezinárodnímu právu a konvencím.

Naproti tomu Ruská federace je zobrazena jako vojenská velmoc naplňující své cíle na Ukrajině úporné snaze tzv. *Kolektivního Západu* navzdory.

5.2 Analyzované období 8. 2. - 14. 2. 2023

Za výše uvedené analyzované období byly v rámci komunikovaných témat jako tři nejčtenější identifikovány následující narativy uvedené v pořadí od nejčtenější zastoupeného:

1. NATO – agresor
2. RUS – úspěšné na UKR
3. NATO – rozdělené

V tomto výše uvedeném období tendenční informační portály refletovaly především události spojené s otázkami poškození produktovodu *Nord Stream* a s tím souvisejících vyjádření některých představitelů opozičních politických stran ve Spolkové republice Německo (Slovanka, 2023).

Jako v předchozím sledovaném období je v rámci hlavního narativu NATO vyobrazeno jako nástroj zahraniční politiky USA, neváhající stupňovat agresí za účelem prosazení svých cílů,

respektive cílů svého nejsilnějšího člena – USA – který zneužívá své postavení hegemonu. V souvislosti s vyjádřením podezření, že USA přímo či nepřímo stojí za poškozením produktovodu Nord Stream, je větší pozornost věnována dění ve Spolkové republice Německo. Sekundární narativ v tomto ohledu hovoří o NATO, respektive USA, jako nespolehlivém partnerovi, který neváhá poškodit jednu z klíčových částí německé energetické infrastruktury s cílem naplnit své geopolitické ambice. V tomto světle byla cílové skupině recipientů nabídnuta polemika nad další přítomností ozbrojených složek USA ve Spolkové republice Německo.

Pro diseminaci druhého nejčastěji vyskytujícího se narativu tendenční informační portály využily hlavně zprávy informující o výrocih výše postavených někdejšími příslušníky ozbrojených sil USA a doporučení jejich zastupitelských úřadů (VK, 2023). Zde lze demonstrovat velmi často užívanou metodu komunikační strategie, kdy pečlivě vybrané tvrzení zdánlivě vlivného a do problematiky zasvěceného člověka se socio-kulturním zázemím pevně zakořeněném v protivníkově frakci, ostře kontrastuje s tvrzením prezentovaným jeho oficiálními komunikačními kanály.

V prvním zmiňovaném případě bylo jako důkaz úspěšnosti vojenských operací Ruské federace na Ukrajině použito vyjádření penzionovaného plukovníka US Army Douglase MacGregora, který v rozhovoru prohlásil, že Ukrajinská armáda je již zcela vyčerpána a útok Ruské federace, který dle jeho tvrzení přijde v nejbližší době, bude úspěšný, neboť ruským intervenčním jednotkám již nestojí nic v cestě. Narativ vojensky úspěšné ruské federace dále podporovaly zprávy o vydání urgentního varování zastupitelského úřadu USA v Moskvě, které doporučovaly občanům USA okamžitě opustit území Ruské federace ještě před tím, než dojde k zvratu dění na Ukrajině.

Pro diseminace třetího nejčastěji vyskytujícího se narativu tendenční informační portály použily rovněž výroky osobností, které lze v určitém ohledu chápat jako authority ve svém oboru, a které jsou rovněž mediálně viditelné, byť jim pro jejich způsob rétoriky a předkládané názory není poskytován prostor v hlavních médiích (Staněk, 2023). Další zprávy diseminující tento narativ pak znovu zmiňovaly havárii produktovodu Nord Stream.

Prof. Ing. Peter Staněk, CSc. vyjádřil v jednom ze svých podcastů názor, že se elity snaží zničit důvěru mezi národy i lidmi, aby je pak mohly lépe ovládat. Tato informace v kontextu poměrně intenzivní informační kampaně vyjadřující podezření ze sabotáže funkčnosti produktovodu Nord Stream zobrazuje NATO, respektive USA, jako velmi nedůvěryhodného partnera či spojence, který se snaží na úkor uměle vyvolané bezpečnostní

krize v Evropě znovuobnovit své geopolitické mocenské postavení, které získal po pádu SSSR (Staněk, 2023).

5.3 Analyzované období 15. 2. - 21. 2. 2023

Za výše uvedené analyzované období byly v rámci komunikovaných témat jako tři nejčtenější identifikovány následující narativy uvedené v pořadí od nejčteněji zastoupeného:

1. NATO – rozdělené
2. NATO – agresor
3. RUS – brání se NATO

Podobně jako v předchozím sledovaném období tendenční média uveřejňovala na prvním místě informace o prohlášeních mediálně nikoliv neznámých osobností, které se vyjadřovali k aktuálnímu politickému dění způsobem, jenž je v rozporu s komunikační linií propagovanou státními institucemi (Glosa, 2023).

Expremiér České republiky Jiří Paroubek ve své politické glose pro kontroverzní informační server parlamentnilisty.cz vyjádřil pochybnosti o vyváženosti zpravodajství, které je občanům ČR předkládáno ze strany veřejnoprávních medií, a to jak v souvislosti s průběhem bojů na Ukrajině, tak v souvislosti se situací uvnitř Ruské federace. NATO je tak primárně prezentováno jako rozdělené, kdy někdejší premiér členské země vyjadřuje minimálně pochybnosti nad opodstatněností tvrzení obsažených v komunikační linii státních institucí, respektive veřejnoprávních medií.

V tomto sledovaném období lze rovněž vysledovat částečnou fúzi prvního a druhého z nejčteněji používaných narativů, které tendenční informační portály do svých informačních aktivit implementovaly.

Na příkladu rozhovoru s pplk. v zál. Ing. M. Kollerem (Koller, 2023), který vyjádřil své přesvědčení o záměrném udržování postkomunistických států na nižší ekonomické úrovni z důvodu jejich udržení v submisivním postavení vůči západu i tvrzení někdejšího zpravodajského důstojníka US Marine Corps, který vyjádřil své přesvědčení, že USA jsou schopny zaútočit na jakýkoliv členský stát NATO pro svůj vlastní prospěch (SKS, 2023).

Pro diseminace třetího nejčastěji vyskytujícího se narativu tendenční informační portály použily rovněž výroky osobností, které lze v určitém ohledu chápat jako autority a zároveň začaly ve větší míře informovat o historickém pozadí konfliktu na Ukrajině za použití

stručných resumé pojednávajících o určité části politicko-ekonomického spektra dění na samotné Ukrajině a v regionech Luhansk a Doněck zhruba od r. 2014 po současnost (Snider, 2023).

Tendenční informační portály přinesly zkrácené přetlumočení rozhovoru s někdejší předním příslušníkem britské vojenské tajné služby MI6, Alastaiem Crookem, který vyjádřil svou domněnku o možných strategických cílech Ruské federace, jež byly přijaty v důsledku hroutícího se postavení USA ve světě (Crooke, 2023). Toto a jemu podobná sdělení byla předložena cílové skupině se záměrem primárně vykreslit Ruskou federaci, jako bránící své výsostné zájmy. Tento záměr byl podpořen i cílenou selekcí historických událostí, které se odehrály na Ukrajině a mohly být vyloženy jako zaměřené proti socio-kulturním zvyklostem ruskojazyčného obyvatelstva administrativních oblastí Luhansk a Doněck.

Cílené vyhledávání historických událostí, vhodných pro vykreslování aktérů konkrétního dění v pozitivním či negativním paradigmatu, je další komunikační strategií, užívanou tendenčními informačními portály pravidelně.

5.4 Analyzované období 22. 2. - 28. 2. 2023

Za výše uvedené analyzované období byly v rámci komunikovaných témat jako tři nejčtenější identifikovány následující narativy uvedené v pořadí od nejčteněji zastoupeného:

1. NATO – rozdělené
2. NATO – nástroj USA / EU
3. RUS – mezinárodně podporováno

V návaznosti na předchozí období sledovaly tendenční zpravodajské servery události ve Spolkové republice Německo související s aktuální situací uvnitř NATO, případně v návaznosti na aktuální dění na Ukrajině.

Pro vykreslení NATO jakožto rozděleného byl použit zkrácený překlad rozhovoru s německým brig. gen. v. v. Erichem Vadem, který mimo jiné prezentoval svůj názor, že Spolková republika Německo by se měla co nejdříve distancovat od válečného konfliktu na Ukrajině, neboť dle jeho názoru nelze využívat zástupnou válku ve střední Evropě, která má potenciál přerůst ve větší konflikt (Freiewelt, 2023). Narativ vyobrazující NATO jako rozdělené byl dále ilustrován informacemi o demonstracích proti zasahování Spolkové republiky Německo do dalších bojů na Ukrajině odehrávajících se v Berlíně,

kdy se demonstrující vyslovovali proti další distribuci zbraní a zbraňových systémů na Ukrajinu s upozorněním na nebezpečí prolongace či dokonce eskalace konfliktu (Medvedar, 2023). Při zachování principu výběru informací, nastíněného již v teoretické části této práce a prakticky demonstrovaného v předchozí kapitole, tak měl tato komunikovaná témata především demonstrovat názorový rozkol nejen mezi elitami NATO, ale rovněž uvnitř společností jednotlivých členských států.

Dále tendenční zpravodajské portály přinášely informace o politickém dění na úrovni EU a dále o výrocih jednotlivých zákonodárců USA komentující dění v Evropě, respektive na Ukrajině.

Silná kritika zaznívající na tendenčních zpravodajských portálech v souvislosti s připravovanou novou emisní normou EU 7 vznikající na půdě Evropského parlamentu vykreslovala EU, respektive její čelní představitele, jako entity, které zneužívají NATO k dosažení vlastních cílů, kterými jsou především pevnější kontrola běžného obyvatelstva, navzdory snížení životního standardu (Slovanka, 2023). V souvislosti s argumentační rovinou o cíleném udržování zemí střední Evropy na ekonomicky nižší úrovni se záměrem udržet je v submisivním postavení vůči tradičním členským zemím NATO a EU byl rovněž zmíněn výrok amerického senátora Richarda Blacka, který vyjadřuje svůj názor o započítí konfliktu na Ukrajině usouvztažněním politiky USA a událostem na Ukrajině r. 2014 a po něm (Iversen, 2023).

V rámci diseminace třetího nejhojněji zastoupeného narativu za sledované období tendenční informační portály informovaly o možném prohloubení ekonomicko-hospodářské spolupráce mezi Ruskou federací a Čínskou lidovou republikou a dále o celkové geopolitické situaci v souvislosti s termínem „kolektivní Západ“.

Tendenční servery nejprve informovaly o výrobě bojových výbušných dronů v Číně, určených pro Ruskou federaci, kdy byla právě Ruská federace vykreslena jako široce podporována zbytkem světa ve svém boji proti tzv. kolektivnímu Západu (VK, 2023). Další dokreslení stávajícího narativu pramenilo z článků uveřejněných v tendenčních médiích, které přinášely informace z oblasti globální politiky a uváděly, že kolektivní Západ reprezentován v hrubých obrysech členskými státy NATO, respektive EU, stojí ve své opozici vůči Ruské federaci osamocen a ostatní velcí hráči světové politiky – např. Indie, Jihoafrická republika, Brazílie – se k neutuchajícím výzvám k podpoře Ukrajiny staví buď velmi rezervovaně, nebo případně – jako Čínská lidová republika – přímo odmítavě. Narativ vykreslující Ruskou federaci jako celosvětově podporovanou ve své opozici vůči

kolektivnímu západu dokreslují informace připisované výroky čelních představitelů těchto států, kteří vyzývají ke zprostředkování mírových jednání ty státy, které v Konfliktu mezi Ukrajinou a Ruskou federací dosud zachovávají striktní neutralitu (Pan, 2023).

5.5 Analyzované období 1. 3. - 7. 3. 2023

Za výše uvedené analyzované období byly v rámci komunikovaných témat jako tři nejčtenější identifikovány následující narativy uvedené v pořadí od nejčteněji zastoupeného:

1. NATO – rozdělené
2. NATO – agresor
3. RUS – úspěšné na UKR

Částečně v návaznosti na předchozí sledované období informovaly tendenční zpravodajské portály o výrocih čelních kontroverzních evropských politiků a dále o protestech probíhajících napříč zeměmi západní Evropy.

Pro diseminaci prvního nejčteněji užívaného narativu ze strany tendenčních informačních portálů byly využity články interpretující slova maďarského premiéra Viktora Orbána, který zpochybnil jednotu bezpečnostních zájmů USA a zbylých členských států NATO, které tímto výroky bylo vykresleno jako hluboce rozdělené právě na USA a zbytek – především Evropských členských států (Jouwath, 2023). Podobně jako byl spolu s touto informací šířen narativ o nejednotě politických špiček členských států NATO, informacemi o protestech proti pokračující podpoře Ukrajiny v jejím konfliktu s Ruskou federací tendenční informační portály zamýšlely šířit narativ o nejednotě panující mezi obyvatelstvem jednotlivých členských států, v tomto případě Itálii, Francii a Spolkové republice Německo (Stwora, 2023).

Podobně jako v předchozích sledovaných obdobích informovaly tendenční zpravodajské portály o výrocih, které zazněly z úst domnělých politických komentátorů na marginálních kontroverzních portálech v anglofonním světě.

Narativ vyobrazující NATO jako agresora byl cílové skupině zprostředkován pomocí překladu úvah připisovaných komentátorům, jejichž jména jsou v České republice téměř neznámá, nicméně jejich anglofonní podoba má patrně v cílové skupině vzbudit dojem, že ani v samotných členských zemích NATO, respektive samotných USA, tzv. „expertů“ nevěří, že cílem zahraniční politiky jak členských států NATO, tak USA, je co nejdříve ukončení konfliktu na Ukrajině (Whitney, 2023). Ačkoliv oba zde jako příklad použité

články odkazují ve svém zápatí na zdroj, ze kterého byly přeloženy či čerpány, nebylo při jejich uveřejnění patrně počítáno s tím, že by si větší procento ze čtenářů odpovídajícího charakteristice cílové skupiny důkladněji ověřilo charakter zdroje, či jméno autora – respektive autorů – článku např. výše zmíněných, přejatý z portálu <https://www.globalresearch.ca>, který je v USA odbornou veřejností vnímán jako nástroj šíření ruských vlivových operací. Podobnou formu diseminace třetího nejčastěji se vyskytujícího narativu za sledované období použily tendenční zpravodajské portály v souvislosti s děním na Ukrajině.

Aby bylo dosaženo podobného efektu, jako je ten popsáný v předchozím případě, použily tendenční zpravodajské portály informaci přejatou opět z anglofonního prostředí, nicméně tentokrát se v nadpisech neobjevilo anglofonní jméno autora, ale název kontroverzního britského zpravodajského média, kdy byly převzaty zprávy o údajném zděšení ukrajinského prezidenta Zelenského nad rostoucími ztrátami v řadách Ukrajinských ozbrojených sil na východní frontě (SKS, 2023). Narativ zobrazující Ruskou federaci jako úspěšnou ve své vojenské kampani na Ukrajině byl dokreslen tvrzeními přejatými přímo z kanálů sociální sítě Telegram, geopolitický pseudo-komentátor vyslovuje domněnku, že „Západ“ – zde patrně myšleno *Kolektivní Západ* – nabádá Ukrajinu k započetí mírových jednání s Ruskou federací bez předběžných podmínek, čímž se patrně snaží podtrhnout diseminovaný narativ o úspěšnosti Ruské federace nejen na Ukrajině, ale i vůči NATO (Kornilov, 2023).

5.6 Analyzované období 8. 3. - 14. 3. 2023

Za výše uvedené analyzované období byly v rámci komunikovaných témat jako tři nejčtenější identifikovány následující narativy uvedené v pořadí od nejčteněji zastoupeného:

1. NATO – rozdělené
2. NATO – agresor
3. RUS – úspěšné na UKR

V návaznosti na předchozí sledované období sledovaly tendenční informační kanály nadále publikaci zahraničních anglofonních webů, které jsou známy svou non-konformitou a prezentací konspiračních teorií.

Nejčteněji zastoupený narativ, jehož cíle je vykreslit NATO jako rozdělené zájmy jednotlivých členských států, byl cílové skupině podán prostřednictvím informací přejatých opět z anglicky píšícího informačního média, které je v USA velmi rozporuplně hodnoceno

pro svou vypjatě deklarovanou nezávislost. V rámci diseminace tohoto narativu byla citována možnost ukončení podpory Ukrajiny poskytované zejména ze strany USA v návaznosti na možné stažení ukrajinských jednotek z města Bachmut. Dále je vysloven možný scénář, podle něhož by se USA distancovaly od dění na Ukrajině a pokusily se ukázat na domnělého viníka havárie produktovodu Nord Stream. Návratem k diskuzi o možných příčinách havárie je tak nepřímým vyjadřováno podezření, že příslušné instituce v USA věděly o plánovaném poškození produktovodu Nord Stream, pokud jej dokonce samy neplánovaly či přímo provedly a přímo tím poškodily ekonomicko-hospodářské zájmy Spolkové republiky Německo k prosazení vlastních mocenských zájmů (Lauria, 2023). Tuto konspirační teorii šířící výše zmíněný narativ podporují i další uveřejněné reportáže tendenčních zpravodajských portálů, informující o návštěvě spolkového kancléře Olafa Scholze v USA a snaží se podávat dílčí události v zahraniční politice USA tak, aby zapadaly do paradigmatu konspirační teorie narativ šířící (Pokorný, 2023).

Opět v návaznosti na v předchozích obdobích používanou praxi, i v tomto období využívají pro šíření druhého nejčastěji vyskytujícího se narativu tendenční informační portály výroky domněle zasvěcených a mediálně nikoliv neznámých osobností, většinou působících v bezpečnostních složkách některého z členských států NATO.

Ve zprostředkovaném rozhovoru s bývalým důstojníkem námořní pěchoty USA byla uveřejněna domněnka, že podpora Ukrajiny v jejím konfliktu s Ruskou federací je motivována výlučně snahou NATO, respektive snahou USA, oslabit či přímo zničit Ruskou federaci. Ve svých prohlášeních varuje před eskalací lokálního konfliktu v konflikt světový a výslovně uvádí hrozbu použití jaderných zbraní (Ritter, 2023). Ačkoliv byla tato série článků uveřejněná tendenčními zpravodajskými kanály vyhodnocena jako publikovaná s cílem vykreslit NATO, respektive USA, jako agresora, je zde patrný ještě sekundární narativ, a to ten vykreslující Ruskou federaci jako bránící se vůči hrozbě, kterou představuje rozšiřování NATO stále směrem blíž k jeho hranicím. Oba narativy – jak primární, tak sekundární – dokreslují další články informující opět o výrocih maďarského premiéra Viktora Orbána, který údajně vyslovil domněnku, že některé členské státy NATO jsou připraveny k jednání o vyslání svých ozbrojených sil na území Ukrajiny, což vnímáno tímto paradigmatem umocňuje obavy z případné eskalace konfliktu a jeho transformaci z lokálního ve světový (SKS, 2023).

Poslední zmiňovaný narativ vykreslující Ruskou federaci jako úspěšně vedoucí vojenskou kampaň na území Ukrajiny byl tendenčními informačními platformami šířen hlavně

prostřednictvím informací o nejnovějším vývoji vojenské situace na linii dotyku ukrajinských a ruských ozbrojených sil v aglomeraci Bachmut a dále uveřejněnými domněnkami o budoucím vývoji.

Narativ o Ruské federaci jako úspěšné v naplnění svých ambicí na Ukrajině byl šířen zejména těmi vstupy do tendenčních medií, které srovnávaly ukrajinský Bachmut a jeho obranu ukrajinskými ozbrojenými silami se Stalingradem a jeho obranou německým Wehrmachtem v průběhu Druhé světové války. Tendenční média v obsahu takovýchto článků uváděla rovněž informace o domnělých naléhavých žádostech ukrajinského prezidenta Zelenského o další vojenskou pomoc členských států NATO, a to včetně přímého nasazení aliančních sil (Danda, 2023). Tento narativ je opět dál umocněn publikací přepisu rozhovorů s osobami, které jejich představení má umocnit první dojem z erudice v dané problematice, případně v cílové skupině recipientů informace vyvolat reminiscenci na předchozí uveřejněné relace, ve kterých tendenční zpravodajství použilo totéž jméno ovšem ve zkomolené ortografické podobě v porovnání s předchozí citací (Bosnic, 2023).

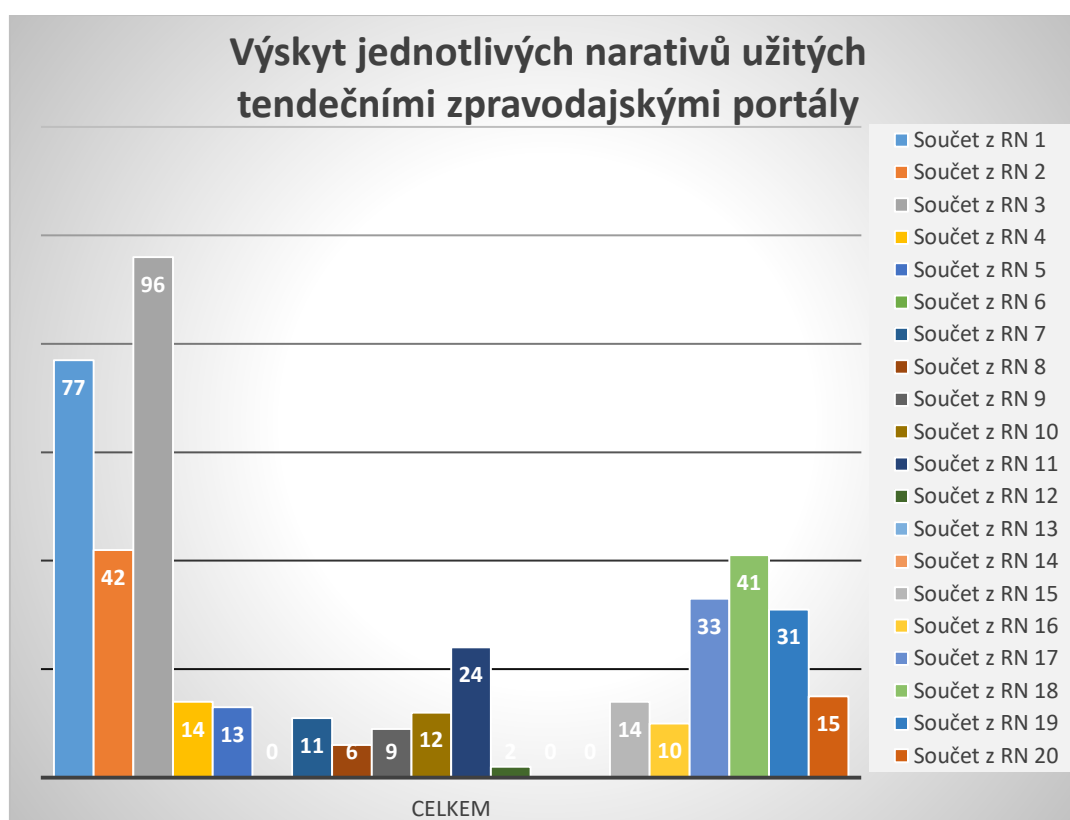
5.7 Dílčí výstupy plynoucí z analýzy

Jak bylo demonstrováno v předchozí části dokreslené reprezentativními vzorky použitého analyzovaného materiálu v poznámkách, lze kvantifikační metodou nejen identifikovat dílčí cíle tendenčního informačního prostředí, ale na jejich základě i kvalifikovaně odhadnout, k jakým názorovým proměnám cílové skupiny mají vést, respektive jakou společenskou změnu mají dle požadavku zadavatele vyvolat.

Usouvztažněním těchto jednotlivých vstupů tak pozorný analytik může získat nejen hlubší vhled do podprahových sdělení nejčastěji komunikovaných témat a získat tak schopnost alespoň částečné predikce dění v toto segmentu informačního prostředí v krátkodobém časovém horizontu, ale i přehled o metodách, kterými se tendenční média snaží legitimizovat v očích cílové skupiny distribuovaný, či diseminovaný, narativ a vytvořit zdánlivou legitimitu pro přijetí jím vytvořeného paradigmatu. Identifikace takovýchto metod pak může být velmi nápomocná pro vytvoření efektivní komunikační strategie vedoucí k omezení, či přímo zamezení, tendenčních vlivů v národním informačním prostoru.

6 CELKOVÁ ANALÝZA MONITOROVANÉHO OBDOBÍ

V předchozích částech bylo demonstrováno, jakým způsobem byly prováděny dílčí analýzy za jednotlivé úseky monitorovaného období a byly stanoveny dílčí závěry z nich plynoucí. Nyní lze přistoupit k celkové analýze, v jejímž závěru je uvedeno celkové zhodnocení výskytu a vývoje užití jednotlivých narativů tendenčními zpravodajskými médii, kdy lze stanovit závěr a zároveň doporučení pro možnou úpravu komunikační strategie např. pro odbory komunikace, respektive odbory strategické komunikace, dotčených státních institucí, především v rámci organizačních celků Armády České republiky, nebo resortních institucí s obdobnou funkcí náplní, jako je např. Ministerstvo obrany české republiky.

Obrázek 1 Výskyt jednotlivých narativů za sledované období 1. 2. - 14. 3. 2023 (zdroj vlastní)

Z výše uvedeného obrázku vyplývá, že komunikační strategie tendenčních informačních portálů za sledované období byla vzhledem k českému členství v NATO vedena s cílem dosáhnout u cílové skupiny nabytí či posílení přesvědčení, že:

- NATO vystupuje v konfliktu na Ukrajině jako agresor;
- NATO je nástroj sloužící k naplnění cílů USA a částečně EU;
- NATO je rozdělené.

Ačkoliv výše uvedená tvrzení nemají oporu ve faktografických informacích a v akademicky vedené debatě by patrně měla jen velmi malou šanci zůstat udržitelná, jejich diseminace je založená především na emocích, kdy je vhodnou kombinací faktografické stránky sdělení v kombinaci s vhodně zvolenými emocionálně zabarvenými jazykovými prostředky a obrazovým materiálem cíleně vyvoláván požadovaný obraz NATO, který naplňuje funkční charakteristiky výše uvedené v bodech.

Rovněž je patrné, že sekundárním cílem tendenčních informačních portálů za sledované období bylo vzhledem k dění v zahraničí vést komunikaci způsobem, který v cílové skupině vyvolal přesvědčení, že:

- Ruská federace je mezinárodně podporována ve své vojenské kampani na Ukrajině;
- Ruská federace je ve své vojenské kampani na Ukrajině úspěšná;
- Ruská federace se nachází v defenzivě před globálními cíli NATO, respektive USA.

Podobně jako u předchozích tvrzení platí, že výše stanovená tvrzení nemají oporu ve faktografických informacích, nicméně díky vhodně zvolené metodě diseminace, založené nikoliv na faktech, nýbrž na emocích, není věcně správná stránka sdělení až tak podstatná.

Naopak emotivně zabarvené prostředky nejen verbálního, ale např. i obrazového, vyjádření byly použity s cílem zakrýt historickou skutečnost.

Po grafickém znázornění prosté četnosti výskytu narativů užívaných tendenčními zpravodajskými portály, lze díky zvolené analytické metodě zobrazit i průmět nejčastěji se vyskytujících narativů v monitorovaném čase. Autor zobrazuje na Obrázku 2 ilustrativní pohled na zkoumanou situaci. Pro lepší zobrazení a čitelnost je uvedený obrázek obsahem Příloh.

Obrázek 2 Vývoj výskytu jednotlivých narativů za sledované období 1. 2. - 14. 3. 2023 (zdroj vlastní)

Z tohoto grafického zobrazení vyplývá, že prvně jmenovaná skupina narativů byla po celou dobu monitorovaného období chápána jako primární narativ a jako takové jí byl poskytován větší prostor informačních kapacit tendenčních zpravodajských portálů. Druhá jmenovaná skupina pak ve sledovaném období tvoří sekundární narativ, který se však s primárním velmi vhodně doplňuje a jednotlivé zdroje navzájem plní podpůrnou funkci a v rámci zamýšleného efektu na cílovou skupinu se mohou vhodně doplňovat.

ZÁVĚR

Ve sledovaném období, byla v tendenčně zaměřené části českého informačního prostoru vyprofilována, vysledována a analyticky doložena primární skupina narativů diseminovaných s cílem diskreditovat NATO a členství České republiky v něm v očích české veřejnosti a sekundární skupina narativů diseminovaná s cílem idealizovat obraz Ruské federace v očích české veřejnosti a ospravedlnit přítomnost ruských ozbrojených sil a vedení vojenské kampaně na Ukrajině Ruskou federací.

Závěry mohou dále sloužit pro potřeby tvorby a přizpůsobení aktuální komunikační strategie jednotlivých odborů komunikace napříč resorty, především pak strukturami AČR a Ministerstva obrany České republiky. Takto vypracovaná analýza umožňuje přizpůsobit targeting vlastní komunikace a limitované kapacity vhodně zacílit na potlačení možných důsledků šíření těchto výše vyprofilovaných skupin narativů, především pak v oblasti nazírání minimálně části české společnosti na samotnou podstatu členství České republiky v alianci NATO a její pozici rovnocenného partnera v této organizaci.

Umožňuje rovněž lépe stylizovat informační kampaně vedené resortními subjekty, které do budoucna mohou směřovat své úsilí nejen na samotnou informovanost o dění napříč svými resorty, ale ve svých prohlášeních, propagačních materiálech a vystoupeních čelních představitelů na základě faktů zasazených do vhodně zvoleného emočního rámce vyvrátit tvrzení šířená tendenčními zpravodajskými portály a tak alespoň částečně eliminovat hrozbu částečné, nebo dokonce celkové, ztráty stávajícího mediálního obrazu členství České republiky ve strukturách NATO, bezpečnostních výhod z toho členství plynoucích na straně jedné a utvrdit českou veřejnost, která nebyla cílovou skupinou pro výše uvedené skupiny narativů, respektive nebyla jimi zasažena, v přesvědčení, že z členství České republiky v NATO plyne pro všechny členské státy řada pozitiv.

Podobně umožňuje stylizovat informační kampaně resortních subjektů tak, aby v rámci svého úsilí informovat českou veřejnost mohly informovat českou veřejnost způsobem, který by intenzivněji a precizněji identifikoval bezpečnostní hrozby plynoucí pro Českou republiku ze stávající geopolitické konstelace.

V neposlední řadě umožňuje s vysokou mírou pravděpodobnosti na základě rekonstrukce předchozího vývoje tendenčního zpravodajství v návaznosti na dění ve fyzické doméně, nejen kvalifikovaně odhadnout, jakým způsobem bude tendenční informační prostor reagovat na klíčové události odehrávající se uvnitř struktur NATO, respektive České

republiky, ale zároveň na základě podrobnější analýzy informační přípravy potenciální bojiště kvalifikovaně odhadnout, jaké kroky ve fyzické doméně protistrana patrně plánuje podniknout.

Tato práce si kladla za cíl navrhnout metodiku vyhodnocování takovýchto informací a demonstrovat její účel a užitečnost v konceptu hybridní války, zejména v té její části, která se odehrává v informační doméně, nicméně vzhledem k provázanosti domén v hybridním konfliktu jsou závěry této práce přínosné i v rámci interdisciplinární spolupráce s celou řadou oborů přínosných pro další rozvoj bezpečnostních studií.

Na základě zpracovaných výsledků vývoje narativů za sledované období autor diplomové práce dochází k závěru, že byly úspěšně naplněny cíle práce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAZZELL, M. *Open source intelligence techniques*. Amazon Digitl Service; 5th edition, 2016. 407 s. ISBN: 978-1530508907.

BĚRZIŇŠ, Jānis, April 2014. *Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense*. Riga: Implications for Latvian Defense.

BLANCHARD, Anne, 2008. *Vauban*. Paris: Fayard. ISBN ISBN 978-2-213-634-10-4.

BOSNIC, Drago, 2023. Analytik D. Bosnic pre Global research: PLUKOVNÍK MCGREGOR POTVRDIL „RUSKO ROZDRVÍ KYJEVSKÝ REŽIM“. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/analytik-d-bosnic-pre-global-research-plukovnik-mcgregor-potvrdil-rusko-rozdrvi-kyjevsky-rezim-video/>

BULLOCK, Alan, 2005. *Hitler a Stalin: paralelní životopisy*. Praha: Levné knihy KMa. ISBN 80-730-9264-6.

CROOKE, Alastair, 2023. A. Crooke: STRATEGICKÉ CÍLE RUSKA – V DŮSLEDKU HROUTÍCÍHO SE AMERICKÉHO IMPÉRIA. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/a-crooke-strategicke-cile-ruska-v-dusledku-hrouticiho-se-americkeho-imperia/>

ČTK, 2023. Rusové dobyli východní část Bachmutu. Řady ukrajinských hrobů neberou konce: OVLÁDNUTÍ BACHMUTU. *Echo24* [online]. Praha: Echo Media [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/HjyYA/zpravy-svet-rusove-ovladli-bachmut>

DANDA, Václav, 2023. Arťomovsk (Bachmut) se stal pro Západ dalším Stalingradem: Zelenský prohrává a volá zoufale na Západ o pomoc. Jestli nepřijdete a nevyhrajete nám válku, je konec. Ruská armáda dál drtí kyjevské nácky. Smysl a cíl operace se nemění. *Proti proud* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://protiproud.info/politika/7058-artomovsk-bachmut-se-stal-pro-zapad-dalsim-stalingradem-zelensky-prohrava-a-vola-zoufale-na-zapad-o-pomoc-jestli-neprijdete-a-nevyhrajete-nam-valku-je-konec-ruska-armada-dal-drti-kyjevske-nacky-smysl-a-cil-operace-se-nemeni.htm>

FREIEWELT, 2023. Německý generál: Musíme se rychle dostat z konfliktu na Ukrajině!. *První zprávy* [online]. Praha: Easy Communications [cit. 2023-04-16]. Dostupné z:

<https://www.prvnizpravy.cz/zpravy/zpravy/nemecky-general-musime-se-rychle-dostat-z-konfliktu-na-ukrajine/>

GLOSA, 2023. Jiří Paroubek: Co se opravdu děje na ukrajinském bojišti?. *Parlamentní listy* [online]. Vasevac [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Jiri-Paroubek-Co-se-opravdu-deje-na-ukrajinskem-bojisti-729334>

GROHMANN, Jan, 2015. Hybridní války podle Valerije Gerasimova. *Armádní noviny* [online]. Praha: Armadninoviny.cz [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.armadninoviny.cz/hybridni-valky-podle-valerije-gerasimova.html>

CHICKY, Jon E., February 2009. *The Russian-Georgian: Political and Military Implications for U.S. policy*. Washington: Central Asia-Caucasus Institute.

IVERSEN, Kim, 2023. Americký senátor Black: Tato válka s Ruskem byla naplánovaná už před deseti lety. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/americky-senator-black-tato-valka-s-ruskem-byla-naplanovana-uz-pred-deseti-lety/>

JOUWATCH, 2023. Viktor Orbán chce evropské NATO bez USA. *První zprávy* [online]. Praha: Easy Communications [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.prvnizpravy.cz/zpravy/zpravy/viktor-orban-chce-evropske-nato-bez-usa/>

KISINGGER, Henry A., 2014. How the Ukraine crisis ends. *The Washington Post* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html

KOLLER, 2023. Vojenský analytik plukovník Koller o vyvolávání vojenských konfliktů, false flags a zatahování suverénních států do válek, které USA, NATO a EU přeměňují na své kolonie. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/video-vojensky-analytik-plukovnik-koller-o-vyvolavani-vojenskych-konfliktu-false-flags-a-zatahovani-suverennich-statu-do-valek-ktere-usa-nato-a-eu-premenuji-na-sve-kolony-video-cz-48-min/>

KORNILOV, Vladimír, 2023. Vladimír Kornilov: Západ tlačí na Ukrajinu, aby začala rokovania s Ruskom bez predbežných podmienok. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/vladimir-kornilov-zapad-tlaci-na-ukrajinu-aby-zacala-rokovania-s-ruskom-bez-predbeznych-podmienok/>

KŘÍŽ, Zdeněk, Zinaida SHEVCHUK a Peter ŠTEVKOV, 2015. *Hybridní válka jako nový fenomén v bezpečnostním prostředí Evropy*. Praha: Pro Informační centrum o NATO vydalo Jagello 2000. ISBN 978-80-904850-2-0.

KURLANSKY, Mark, 2007. *1968: rok, který otřásl světem*. V Praze: Slovart. ISBN 978-80-7391-026-6.

LAURIA, Joe, 2023. J. Lauria, Consortium News: S PÁDEM BACHMUTU SE USA MOHOU ODVRÁTIT OD UKRAJINY. POČÍNÁJE PŘÍBĚHEM O PLYNOVODU. *Nová republika* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.novarepublika.online/2023/03/j-lauria-consortium-news-s-padem-bachmutu-se-usa-mohou-odvratit-od-ukrajiny-pocinaje-pribehem-o-plynovodu>

LIDDELL HART, Basil Henry, 2020. *Dějiny první světové války*. Druhé vydání. V Brně: Jota. Literatura faktu a military. ISBN 978-80-7565-740-4.

MEDVEDAR, 2023. 10 tisíc "naivních" Němců proti válce. *Czech Free Press* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.czechfreepress.info/evropa/10-tisic-naivnich-nemcu-proti-valce.html/>

PAN, Jovem, 2023. Po roce války zůstává Západ osamocen. *Czech Free Press* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.czechfreepress.cz/svet-kolem-nas/po-roce-valky-zustava-zapad-osamocen.html>

POKEC24, Janinna, 2023. Začíná být dusno: Ministr vnitra Turecka americkému velvyslanci: Dejte pryč ty svoje špinavé ruce z Turecka!: Hlavní, Komentáře, Politika & Lid. práva, Svět. <https://cz24.news/> [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/zacina-byt-dusno-ministr-vnitra-turecka-americkemu-velvyslanci-dejte-pryc-ty-svoje-spinave-ruce-z-turecka/>

POKORNÝ, Radek, 2023. Radek Pokorný: Pohádka o ukrajinských výletnících ničících přísně střežený Nord stream: Má svalení viny na Ukrajince pomoci vyvést Západ z prohrané

války? Podpora Bidenovi války proti Rusku v USA i v EU rapidně klesá. Co mekl Scholz v USA?. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/radek-pokorny-pohadka-o-ukrajinskych-vyletnicich-nicicich-prisne-strezeny-nord-stream-ma-svaleni-viny-na-ukrajince-pomoci-vyvest-zapad-z-prohrane-valky-podpora-bidenovi-valky-proti-rusku-v-usa-i-v/>

RITTER, Scott, 2023. Scott Ritter: NATO je sebevražedná pilulka pro svět... Modlete se, aby Rusko vyhrálo. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/scott-ritter-nato-je-sebevrazedna-pilulka-pro-svet-modlete-se-aby-rusko-vyhralo-video/>

ŘEHKA, Karel, 2017. *Informační válka*. Praha: Academia. XXI. století. ISBN 978-80-200-2770-2.

SCHUMAN, Tomas, 1984. *Love Letter to America*. Los Angeles: W.I.N Almanac Panorama. ISBN 978-0935090130.

SKS, 2023. Americký spravodajský dôstojník Scott Ritter: USA zaútočia na akéhokoľvek spojenca NATO vo svoj vlastný prospech. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/americky-spravodajsky-dostojnik-scott-ritter-usa-zautocia-na-akehokolvek-spojenca-nato-vo-svoj-vlastny-prospech/>

SKS, 2023. Britské noviny Express: Zelenskyj je vydesený z hroziaceho Putinovho strategického víťazstva. Pri Art'omovsku prudko narastá množstvo zranených ukrajinských vojakov. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/britske-noviny-express-zelenskyj-je-vydeseny-z-hroziaceho-putinovho-strategickeho-vitazstva-pri-artomovsku-prudko-narasta-mnozstvo-zranenych-ukrajinskych-vojakov/>

SKS, 2023. Orbán varuje, že Západ je blízko k diskusii o vyslaní vojakov na Ukrajinu. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/orban-varuje-ze-zapad-je-blizko-k-diskusii-o-vyslani-vojakov-na-ukrajinu/>

SLOVANKA, 2023. AfD: „Americké jednotky by se měly stáhnout z Německa, pokud jsou zapleteny do sabotáže Nord Streamu“. *Necenzurovaná pravda* [online]. WordPress [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://necenzurovanapravda.cz/2023/02/afd-americke-jednotky-by-se-mely-stahnout-z-nemecka-pokud-jsou-zapleteny-do-sabotaze-nord-streamu/>

SLOVANKA, 2023. EU decimuje Evropu, přesto tuto sebevraždu většina nic netušících Evropanů bezvýhradně podporuje. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/eu-decimuje-evropu-presto-tuto-sebevrazdu-vetsina-nic-netusicich-evropanu-bezvyhradne-podporuje/>

SNIDER, Ted, 2023. Kto v skutočnosti začal ukrajinskú vojnu? – ptá se a odpovídá Ted Snider. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/kto-v-skutocnosti-zacal-ukrajinsku-vojnu-pta-se-a-odpovida-ted-snider/>

STANĚK, 2023. Profesor Staněk: Elity se snaží zničit důvěru mezi národy i lidmi, aby je pak mohly lépe ovládat. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/profesor-stanek-elity-se-snazi-znicit-duveru-mezi-narody-i-lidmi-aby-je-pak-mohly-lepe-ovladat-audiovideo-cz-30-min/>

STWORA, Vladimír, 2023. „Stop zabíjení“ Velké protiválečné protesty v Německu, Francii a Itálii. *Zvědavec* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://zvedavec.news/komentare/2023/03/9569-velke-protivalecne-protesty-v-nemecku-francii-a-italii.htm>

ŠVANKMAJER, Jan, 1999. *Petr I.: zrození impéria*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-710-6301-0.

VANDENBERG, Philipp, 2012. *Ramses Veliký: archeologický životopis*. Vyd. 2., (V Euromedia Group 1.). Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-3526-4.

VK, 2023. Americký plukovník Douglas MacGregor prohlásil, že ukrajinská armáda je vykrváčena do běla a Rusové zahájí ofenzívu na několika směrech současně, protože jim už nic nestojí v cestě. *Slovanské Noviny* [online]. Copyright Slovanské Noviny [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://slovanskenoviny.sk/americky-plukovnik-douglas-macgregor-prohlasil-ze-ukrajinska-armada-je-vykrvacena-do-bela-a-rusove-zahaji-ofenzivu-na-nekolika-smerech-soucasne-protoze-jim-uz-nic-destoji-v-cesti/>

VK, 2023. BRUSEL ZEŠÍLEL A SVOLAL V EU PARLAMENTU KONFERENCI NA TÉMA ROZBITÍ A DEIMPERIALIZACE RUSKA! Fialova vláda se snaží v Sněmovně narychlo protlačit novelu mobilizačního zákona pro všechny Čechy od 18 do 60 let věku! Kyjev žádá zahájit diskuse o právu Ukrajiny na vlastnictví jaderných zbraní. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/brusel-zesilel-a-svolal-v-eu>

parlamentu-konferenci-na-tema-rozbiti-a-deimperializace-ruska-fialova-vlada-se-snazi-v-snemovne-narychlo-protlacit-novelu-mobilizacniho-zakona-pro-vsechny-cechy-od-18-do/

VK, 2023. Rusko-ukrajinský konflikt: ČÍNA BUDE VYRÁBĚT VÝBUŠNÉ DRONY PRO RUSKOU ARMÁDU!. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/rusko-ukrajinsky-konflikt-cina-bude-vyrabet-vybusne-drony-pro-ruskou-armadu/>

VLNAS, Vít, 2001. *Princ Evžen Savojský: život a sláva barokního válečníka*. Praha: Paseka. Historická paměť. ISBN 80-703-5262-0.

WHITNEY, Mike, 2023. Mike Whitney: ZÚČTOVÁNÍ NA UKRAJINĚ. *Cz24news* [online]. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://cz24.news/mike-whitney-zuctovani-na-ukrajine/>

WOLF, Richard, 1931. *Clausewitz jeho život a jeho teorie válečná*. V Praze: Svaz čs. rotmistrů.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
brig.	brigádní
ČR	Česká republika
EU	European Union / Evropská unie
gen.	generál
IP	internetový protokol
KGB	Комитет государственной безопасности / Výbor státní bezpečnosti
lat.	latina, latinský
MI6	Military Intelligence 6 / Vojenské zpravodajství Velké Británie
MO	Ministerstvo obrany
MS	Microsoft
NATO	North Atlantic Treaty Organisation / Severoatlantická aliance
OSInt	Open Source Intelligence / Zpravodajská činnost postavená na analýze otevřených zdrojů
PC	personal computer / osobní počítač
pplk.	podplukovník
RSS	Really Simple Syndication
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
stol.	století
UKR	Ukrajina
USA	United States of America / Spojené státy americké
USD	americký dolar
v v.	ve výslužbě
zal.	záloha
ZHN	zbraně hromadného ničení

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Výskyt jednotlivých narativů za sledované období 1. 2. - 14. 3. 2023 (zdroj vlastní)	60
Obrázek 2 Vývoj výskytu jednotlivých narativů za sledované období 1. 2. - 14. 3. 2023 (zdroj vlastní)	61

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Klasické pojetí konfliktu vs. Gerasimovo pojetí konfliktu [vlastní zpracování (Kříž, 2015)]	20
Tabulka 2 Schématické znázornění vlivových operací [vlastní zpracování (Bērziņš, 2014)]	28
Tabulka 3 Stádia procesu rozvratu [vlastní zpracování (Shuman 1984)].....	30
Tabulka 4 Proces destabilizace přerůstající v krizi [vlastní zpracování (Schuman, 1984)]	31

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Vývoj výskytu jednotlivých narativů za sledované období 1.2. – 14.3. 2023

PŘÍLOHA P I: VÝVOJ VÝSKYTU JEDNOTLIVÝCH NARATIVŮ ZA SLEDOVANÉ OBDOBÍ 1.2. – 14.3. 2023

